

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1924 kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om landsting m. m. jämte sex i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 188, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade, här nedan intagna förslag till

lag om landsting och

lag om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 20 maj 1921 med vissa föreskrifter i fråga om val av kommunal-, municipal- och stadsfullmäktige samt av landstingsmän.

Beträffande motiveringen för dessa förslag får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade utdrag av protokollet över socialärenden den 19 mars 1924.

I samband med nämnda proposition har utskottet till behandling förehäft sex i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

motionen I: 282 av herrar *Lyberg* och *Wallis*,

» I: 283 av herr *Pers*,

» I: 284 av herr *Almkvist*,

» I: 285 av herr *Bärg*,

» II: 437 av herr *Hage* och

» II: 438 av herr *Karlsson* i Vadstena.

I motionen I: 282 hava herrar *Lyberg* och *Wallis* hemställt,

»att riksdagen ville för sin del besluta,

dels att 54 § mom. d) skall utgå ur förslaget till lag om landsting;

dels att 37 § tredje stycket gives följande lydelse: Protokollet skall, i den ordning landstinget beslutar, justeras sist fjorton dagar efter landstingets avslutande;

dels att till 54 § fogas ett stycke av följande lydelse: Landstingets beslut, som i 8 §, 5, 6, 7 och 8 mom. avses, skall delgivas länsstyrelsen, som kungör det till efterrättelse; dock att, därest beslutet avviker från vad för landstinget föreslås-

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 5 saml. 26 häft. (Nr 30.)

1

*Motionen
I: 282.*

gits och finnes därutinnan icke vara lagligen grundat, länsstyrelsen har att hänskjuta frågan till Konungens bestämmande;

dels ock att 55, 56 och 58 §§ givas följande lydelse:

55 §.

Länsstyrelsens godkännande erfordras för att giva bindande kraft åt beslut enligt 46 § 2 mom. om befrielse från eller lindring i skyldighet att till visst företag bidra och om beviljande av anslag för dylikt företag.

56 §.

De beslut, som erfordra länsstyrelsens godkännande, böra skyndsamt justeras och skola genast därefter anmälas hos länsstyrelsen, som bör varje särskilt beslut antingen oförändrat godkänna eller ogilla. Länsstyrelsens svar skall, såvitt ske kan, under landstingsmötet meddelas landstinget men eljest i länskungörelserna offentliggöras senast fjorton dagar efter landstingets avslutande.

Vägrar länsstyrelsen sitt godkännande, bör skäl därtill uppgivas.

58 §.

Kommun inom landstingsområdet eller medlem av sådan kommun äger över landstingets beslut anföra besvär, om klaganden tilltror sig kunna visa att beslutet kränker hans enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund, eller att det icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrider landstingets befogenhet; och skola i ty fall hans till Konungen ställda besvär ingivas till länsstyrelsen inom sextio dagar från den dag, landstinget avslutats.

Det åligger den klagande att inom fjorton dagar efter det tiden för besvärs anförande utgått till landstingets ordförande ingiva diariuutdrag däröver, att han sig besvärat. Försummas det, må beslutet gå i verkställighet.

Landstings beslut, som angår landstingskatten, må oansett besvär gå i verkställighet.

Länsstyrelsen skall efter landstingets avslutande ofördröjligen i länskungörelserna ävensom i en eller flera av länets mest spridda tidningar införa tillkännagivande ej mindre om dagen för landstingets avslutande än även under rättelse om den tid, inom vilken de till Konungen ställda besvären böra till länsstyrelsen ingivas, ävensom därom, att tryckta exemplar av landstingets protokoll och övriga handlingar komma att, på sätt i 57 § sägs, inom kommunerna hållas tillgängliga.

Över landstingets beslut, som i 8 §, 5, 6, 7 och 8 mom. avses, må ej klagas.»

Till stöd för dessa yrkanden hava motionärerna anfört följande:

»I proposition nr 188 har Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om landsting m. m. Detta ansluter sig nära till det av kommunalförfattningssakkun-

niga den 31 januari 1923 i betänkande IV avgivna förslaget. Bland ändringar, som företagits i de sakkunnigas förslag, synas de, som avse bestämmelserna om underställning av landstingens beslut, vara av särskild vikt.

Enligt hittillsvarande bestämmelser (landstingsförordningen § 59) skola landstingsbeslut för att vinna bindande kraft godkännas av länsstyrelsen. Undantag från denna regel gäller för dels de ärenden, som kräva Kungl. Maj:ts fastställelse, och dels vissa särskilt angivna ärenden, som ankomma ensamt på landstingets avgörande. Bestämmelsernas formulering synes giva vid handen, att länsstyrelsen är berättigad och skyldig att underkasta landstingets beslut såväl saklig prövning som formell granskning. I själva verket torde emellertid denna underställning, såsom kommunalförfattningssakkunniga framhållit, hava inskränkt sig till prövning, huruvida besluten stå i överensstämmelse med lag och författningar, och i allmänhet blivit en rent formell expeditiönsåtgärd utan reell betydelse. Vid sådant förhållande och då anledning icke syntes finnas att i allmänhet låta landstings beslut, utom dem, som erfordra Kungl. Maj:ts fastställelse, bliva för sin giltighet beroende av statlig myndighet, hava de sakkunniga föreslagit upphävande av stadgandet om underställning hos länsstyrelse, utom beträffande beslut om differentierad landstingsskatt.

Att landstingens beslut i olikhet med primärkommunernas skulle generellt underställas länsstyrelsen motiverades i 1859 års kommittébetänkande, vilket ligger till grund för våra nuvarande kommunalförordningar, på följande sätt:

'Vad åter särskilt angår den omständigheten att, utom de Kungl. Maj:ts omedelbara prövning förbehållna frågor, även de flesta andra av landstingets beslut skulle, för sin giltighet, erfordra Konungens befallningshavandes fastställelse, har den sin grund däruti, att ju mera omfattande och mångsidig landstingets verksamhet, i följd av sin egen natur, måste bliva, och ju lättare dess beslut alltså kunde komma i beröring och kollision med den gällande, allmänna ekonomiska lagstiftningen, desto angelägnare är det, att en till avböjande av en sådan kollision erforderlig prövning måtte i tid varda anställd; och detta särskilt även därför, att, då gränserna för landstingets verksamhet icke torde lämpligen kunna uti bestämda ordalag uttryckas, eller genom uppräknings av ärendena punktvis uppdragas, den tänkbara våda för den allmänna förvaltningens obehindrade gång, som härav möjligen vore att befara, genom den föreslagna ordningen på ett enkelt sätt avlägsnas.'

De skäl, som sålunda i det citerade betänkandet åberopades för hittillsvarande vidsträckta tillämpning av underställningsförfarandet med avseende å landstingens beslut, torde, framhålla de sakkunniga, hava haft sin giltighet i begynnelsen av landstingens verksamhet. Men de sakkunniga erinra, att detta numera icke kan sägas vara fallet, sedan gränserna för landstingens verksamhet genom praxis och i betydande mån även genom särskild lagstiftning måste anses så noggrant fixerade, att någon orsak att befara osäkerhet eller missförstånd från landstingens sida angående räckvidden av deras befogenheter numera icke syntes vara för handen. Så till vida torde i varje fall, enligt de sakkunniga, berörda generella bestämmelse om underställning icke vara mera påkallad beträffande landstingen än i fråga om primärkommunernas beslutande församlingar, för vilkas vidkommande sådan bestämmelse icke finnes.

Det har sitt särskilda intresse, att frågan om borttagande av underställningsbestämmelsen väckts av en länsstyrelse, nämligen länsstyrelsen i Södermanlands län, vilken uti ett till Kungl. Maj:t den 7 mars 1921 avgivet utlåtande anført härom:

'Slutligen tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i detta sammanhang uttala den uppfattningen, att bestämmelsen därom att landstingets, hela länskommunens, beslut *i regeln* för att erhålla bindande kraft måste godkännas av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, är föråldrad och olämplig, något som synnerligen tydligt framgår, bland annat, vid en jämförelse därmed, att, vad angår de smärre kommunerna och municipalsamhällena, beslut av stadsfullmäktige, allmän rådstuga, kommunal- eller municipalstämma samt kommunal- eller municipalfullmäktige *endast i vissa angivna fall* erfordra Eders Kungl. Maj:t befallningshavandes godkännande.

Med hänsyn till landstingsärendenas ökade antal och omfattning låter det sig numera svårligen göra att få landstingsbesluten underställda Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes prövning och godkännande inom den i 60 § landstingsförordningen angivna tiden, senast fjorton dagar efter landstingets slut. De handlingar, som Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vid prövning av besluten äger att tillgå, lämna i åtskilliga fall ej fullt tillräcklig ledning för bedömande, huruvida beslutet är i laga ordning tillkommet och i övrigt med lag överensstämmande. Vid prövning av landstingets beslut anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande icke kunna taga hänsyn till, huruvida beslutet må vara lämpligt och av behovet påkallat, utan endast till, huruvida det är *lagligt* eller icke. I allmänhet torde länsstyrelserna draga sig för att vägra godkännande på andra landstingsbeslut än de, som synas uppenbart överskrida landstingens befogenhet. Här i länet torde åtminstone under de senaste tjugu åren icke hava förekommit något fall, då Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vägrat fastställelse å landstingsbeslut. I minst ett fall har dock förekommit tvekan, huruvida icke landstingets beslut överskredde landstingets befogenhet; detta beslut blev sedermera på underdåniga besvär av samme klagande som i nu ifrågakvarande ärende av Eders Kungl. Maj:t upphävt. Därest Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vägrar godkännande å ett landstingsbeslut, kan en sådan vägran, åtminstone i sådana fall, där större enighet rått om landstingets beslut, komma att av åtskilliga landstingsledamöter missuppfattas, såsom om Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande sökte utöva något slags förmynderskap över landstinget. Å andra sidan kan Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande försättas i den situationen att behöva formligen godkänna ett beslut, varigenom en av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande på eget initiativ hos landstinget gjord framställning blivit i väsentliga delar av landstinget avslagen.'

Mot de sakkunnigas förslag att borttaga bestämmelsen om underställelse hos länsstyrelse hava erinringar framställts allenast av länsstyrelserna i Uppsala och Skaraborgs län samt av Skaraborgs läns landsting.

Till dessa tre opponenter mot sakkunnigas förslag i denna del har departementschefen anslutit sig under hänvisning till vad han på annat ställe (vid behandling av 17 §) anført beträffande vikten att vid en reform av landstingsförvaltningen samverka mellan länsstyrelse och landsting främjades. Så vitt möjligt finge en sådan reform icke innebära ett undanskjutande av länsstyrelsen, utan denna borde bibehålla sina nuvarande möjligheter att till fromma för landstingsförvaltningen öva inflytande på densamma.

Ehuru vi fullständigt dela departementschefens uppfattning angående betydelsen av samarbete mellan länsstyrelsen och landstinget, kunna vi icke finna, att han i någon mån vederlagt vad de sakkunniga anfört till förmån för sagda underställnings borttagande. Ett prövningsförfarande, vilket utvecklats till en rent formell expeditiionsakt, och vilket bland annat på grund av den knappa tid som står till förfogande icke kan bliva annat än en expeditiionsakt, lär nämligen icke kunna på något sätt verka befrämjande för samarbetet mellan länsstyrelse och landsting. Det är genom länsstyrelsens rätt till initiativ hos landstinget, genom landshövdingens rätt att själv eller genom någon av sina avdelningschefer deltaga i landstingets förhandlingar och genom landshövdingens självskrivna ledamotskap i styrelser för sjukvårdsanstalter m. m., som detta samarbete effektivt främjas.

Vi instämma sålunda i allo med vad de sakkunniga anfört rörande denna fråga. Erfarenheten har visat, att länsstyrelsens prövning å ena sidan icke kan verkställas med vederbörlig noggrannhet utan ett tidskrävande arbete men å andra sidan numera icke är av förhållandena påkallad. Landstingets kompetensområde är icke mindre tydligt avgränsat än t. ex. landskommunens. Den väsentliga och fullt betryggande garantien mot olagliga beslut av betydelse har hittills legat i och måste fortfarande sökas i besvärsrätten. I det fåtal fall besvär över landstingsbeslut blivit anförda, har det icke sällan inträffat, att en länsstyrelse efter att först vid den summariska granskningen hava godkänt detsamma, i sitt yttrande över besvären nödgats konstatera dess olaglighet.

Såsom en följd av att Kungl. Maj:t föreslagit bibehållande av nuvarande bestämmelser om underställning hos länsstyrelse, har den erkänt olämpliga föreskriften i landstingsförordningens 54 § om protokolljustering måst bibehållas (propositionens § 37). Detta stadgande, vilket föreskriver, att varje dags protokoll skall vid början av påföljande dags sammanträde justeras, har, såsom de sakkunniga framhåller, varit i dubbel måtto olämpligt. De sakkunniga anföra härom:

'Å ena sidan har det visat sig många gånger stöta på hart när oöverkomliga svårigheter att medhinna protokollets uppsättande i den för justering slutgiltiga formen under tiden mellan det ifrågavarande sammanträdet avslutande — kanske sent på kvällen — och påföljande dags sammankomst. Och å andra sidan förutsätter den oförmälda bestämmelsen en föredragning å varje sammanträde av föregående dags protokoll, som understundom kan vara rätt tidskrävande, utan att dock någon större uppmärksamhet därvid torde vara att påräkna från landstingsmännens sida och följaktligen ej heller någon värdefullare garanti, att protokollet blir vederbörligen avfattat, därigenom skulle vara för handen. På grund av dessa omständigheter har en ändring i berörda hänseende befunnits vara av nöden, varvid syftet synts fullt ut bliva tillgodosett genom en föreskrift, som med överlämnande åt landstinget självt att närmare bestämma, i vilken ordning justeringen må äga rum, allenast uttryckligen angiver, att protokollet för varje möte skall vara justerat inom viss kortare tid efter mötets slut. Denna tid har av de sakkunniga föreslagits till fjorton dagar. Genom en bestämmelse av nu angiven art skulle landstinget bliva i tillfälle att antingen en gång för alla genom föreskrift i sin arbetsordning eller genom särskilt beslut i varje fall överlåta exempelvis åt sitt förvaltningsutskott eller åt för ändamålet utsedda ledamöter att ombesörja justeringen.'

Med anslutning till de sakkunnigas förslag i denna del anse vi, att bestämmelserna i tredje stycket av 37 § angående protokollsjustering allenast böra innehålla, att landstinget skall hava att besluta rörande den ordning, vari protokollet skall justeras, dock att justering skall ske sist fjorton dagar efter landstingets avslutande.

Vidare är bestämmelsen i 56 § angående behandlingen av beslut, som erfordra länsstyrelsens godkännande, i viss mån beroende av den generella underställningens bibehållande eller avskaffande och bör i händelse av bifall till vad vi härutinnan föreslå lämpligen erhålla den av de sakkunniga föreslagna lydelsen.

Den kungl. propositionen upptager emellertid icke blott de nuvarande bestämmelserna om underställning utan även ett nytt stadgande härom. I 54 § har nämligen den förändring vidtagits i de sakkunnigas förslag, att landstingsbeslut om indelning i valkretsar skall underställas Kungl. Maj:ts godkännande. Enligt nuvarande 58 § 2 mom. och enligt sakkunnigas förslag skall sådant beslut delgivas länsstyrelsen, som kungör det till efterrättelse; »dock att, därest beslutet avviker från vad för landstinget föreslagits och finnes därutinnan icke vara lagligen grundat, befallningshavanden har att hänskjuta frågan till Kungl. Maj:ts bestämmande».

Den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen att beslut om valkretsindelning alltid skall underställas Kungl. Maj:ts godkännande, motiveras av departementschefen med hänvisning till de förändrade grunder för valkretsindelning, som i anslutning till en riksdagsskrivelse år 1920, nr 104, och i enlighet med kommunalförfattningssakkunnigas betänkande föreslagits i 8 § 2 mom., varigenom nu gällande bestämmelse, att land och stad ovillkorligen skola välja var för sig, upphäves. I regel torde det visserligen, enligt departementschefen, förhålla sig så, att i fråga om de ärenden, som förekomma inom ett landsting, städerna hava gemensamma intressen mera med den bygd, där de äro belägna, än med länets övriga städer. Då det emellertid kan tänkas, att städer understundom hava speciellt intresse av att välja för sig och då det, om landstinget ensamt har avgörandet beträffande valkretsindelningen, kan inträffa, att städernas intressen härvid icke bliva vederbörligen tillgodosedda, har departementschefen ansett, att såsom garanti i detta avseende bör stadgas, att landstingsbeslut härutinnan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Till Kungl. Maj:ts förslag i berörda hänseende kunna vi icke ansluta oss. Mot detsamma må till en början anföras, att man näppeligen behöver räkna med att landsbygdsrepresentanterna i landstinget skulle vara särskilt benägna att, trots sakliga skäl mot stads och landsbygds förening till gemensam valkrets, lämna företräde åt en dylik anordning. Särskild garanti mot missbruk utöver den gällande och av de sakkunniga förordade bestämmelsen för tryggande av en formellt laglig valkretsindelning torde därför vara alldeles obehövlig. Då vidare Kungl. Maj:ts godkännande i dessa fall synes oss såsom garanti skäligen betydelselös — vi betvivla nämligen, att Kungl. Maj:t skulle vilja underkänna ett i laga ordning tillkommet landstingsbeslut, — och då därav sålunda endast föränledes tidsutdräkt och överflödigt expeditions- och granskningsarbete, anse vi, att bestämmelsen i fråga icke bör intagas i landstingslagen. Det synes oss

i allt fall uppenbart, att det av Kungl. Maj:t avsedda syftet lämpligare kunnat tillgodoses genom en särskild föreskrift, att Kungl. Maj:t i händelse av besvär äger göra den jämkning i kretsindelningen, som en riktig tillämpning av valkretsbestämmelserna befinnes påkalla.

De i landstingsförordningens 62 § givna föreskrifterna angående besvär hava av de sakkunniga, delvis med anledning av det föreslagna upphävandet av stadgandet om länsstyrelsens godkännande av landstingsbeslut, omformulerats till närmare överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i förordningarna om kommunalstyrelse på landet och i stad. Huvudsakligen med hänsyn till förslaget att bibehålla länsstyrelsens prövning av landstingsbeslut har departementschefen ansett lämpligt att i stort sett återföra besvärbestämmelserna till den lydelse de hava i 62 § landstingsförordningen. Såsom en följd av vad vi i det föregående föreslagit angående borttagande av sagda prövning, och då vi även i övrigt anse den av de sakkunniga föreslagna lydelsen av förevarande lagrum vara att föredraga framför den av Kungl. Maj:t föreslagna, synas oss bestämmelserna i fråga lämpligen böra givas en lydelse i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.»

I motionen I: 283 har herr *Pers* hemställt, att de i motionens motivering omnämnda synpunkter måtte bli beaktade vid avfattande av den nya landstingslagen och att vederbörande utskott måtte vidtaga de ändringar av lagtexten, som med anledning därav kunde bli nödvändiga.

*Motionen
I: 283.*

Motionens motivering är av följande lydelse:

»I Kungl. Maj:ts proposition nr 188 med förslag till lag om landsting framläggas nya bestämmelser för den viktiga landstingsinstitutionen, utarbetade av de s. k. kommunalförfattningssakkunniga. Om deras uppdrag yttras i propositionen att beträffande landstingsförordningen huvuduppgiften var att i förordningen bereda utrymme och stöd åt en mera rationell organisation av landstingens arbetssätt och förvaltning. Landstingens utomordentligt ökade arbetsbörda har nämligen framtingat arbets- och organisationsformer av annan art än dem, som tidigare visat sig tillfredsställande. Det levande livets krav har tvingat åtskilliga landsting till nya arbetsformer för sin vidgade verksamhet. I stort sett ha landstingen utomordentligt väl förstått att anpassa sig efter de nya förhållandena. Kommunalförfattningssakkunniga ha även, med klok uppskattning av värdet av det i praktiken prövade, i huvudsak begränsat sig till att i lagen lämna otvetydigt utrymme åt vad, som i verkligheten redan finnes. Plats har lämnats åt ett obligatoriskt, verkställande och ärendena beredande förvaltningsutskott. Så långt är allt gott och väl. Betänksamhet inställer sig emellertid, då man finner, huru sakkunniga och sedan Kungl. Maj:t i sin berättigade strävan att skapa »en stark regering» alldeles förbise faran att få ett svagt och betydelselöst landsting. Ifrån ytterligheten av en konturlös organisation enligt nuvarande landstingsförordning är faran nu uppenbar, att man kommer till en överorganisation, som kvarlämnar åt det sittande landstinget i praktiken föga annan befogenhet än uppgiften att utse medlemmar i det övermäktiga förvaltningsutskottet. Denna möjlighet har beaktats i några över förslaget av-

givna yttranden och jag vill särskilt hänvisa till i propositionen återgivna av länsstyrelserna i Uppsala, Jämtlands och Älvsborgs län gjorda uttalanden. Att yttranden i denna riktning ej blivit flera, än de äro, är för mig ett bevis för att den fortgående maktkoncentrationen inom förvaltningsutskotten redan fortskridit så långt, att den medvetet eller omedvetet övat inflytande på landstingens avgivna yttranden.

Den punkt, på vilken meningsskiljaktighet särskilt rått under förarbetena till nu framlagda lagförslag, har varit, huruvida vid sidan av förvaltningsutskottet skulle, som hittills på sina håll praktiserats, få existera en självständigt arbetande, verkställande och beredande sjukvårdsnämnd. Sakkunniga ha velat förmena landstingen denna rätt och Kungl. Maj:t har nu anslutit sig till den av de sakkunniga hävdade uppfattningen. Allt skall koncentreras i ett enhetligt eller på flera avdelningar arbetande förvaltningsutskott. Enligt min mening finnes ej anledning att på denna punkt inskränka landstingens handlingsfrihet. Förvaltningsutskott och sjukvårdsnämnd eller liknande församling böra enligt landstingets fria beprövande få existera vid sidan av varandra. Den kända erfarenheten, att viss olikhet uppkommer mellan blott på skilda rum överläggande församlingar, även om de på samma sätt tillsättas, skulle här besanna sig. Och denna olikhet och eventuella motsatsställning mellan ett par nämnder ger ökad möjlighet, för att landstingets egen prövande och beslutande makt skall komma till sin vederbörliga rätt och ej blott bli ett formellt stadfästande av förvaltningsutskottets förslag.

Befintligheten av flera nämnder behöver emellertid ingalunda utesluta, att åt förvaltningsutskottet medgives skyldighet och rätt att sammanfoga och kritisera landstingets hela budgetförslag, vars olika delar emellertid böra kunna utarbetas av andra nämnder och som deras förslag överlämnas till förvaltningsutskottet. I den mån den föreslagna lagtexten utgör hinder för av mig nu förordade rörelsefrihet för landstingen att ordna sina utskott och nämnder, får jag därför hemställa om sådan ändring av lagtexten. Emellertid synes det mig ej uteslutet, att av mig påtalade hinder för en eventuell sjukvårdsnämnds tillsättande mindre ligger i lagtextens avfattning än i sakkunnigas och Kungl. Maj:ts med all tydlighet i motiveringen gjorda uttalanden mot en sådan anordning. I så fall skulle ett riksdagens på utskottets hemställan gjorda uttalande vara tillräckligt för att lägga till rätta, vad enligt mitt förmenande blivit snedvridet.

I allmänhet har, som jag ovan yttrat, landstingen på ett berömvärdt sätt ordnat sina nya organisationsformer, varför skäl saknas att inskränka landstingens rörelsefrihet. Emellertid saknas ej spår av, att den av mig påtalade benägenheten till maktkoncentration i organisationen redan tagit sig betänkliga uttryck. Så lär förhållandet vara att i Göteborgs och Bohusläns landsting ett gemensamt förvaltnings- och sjukvårdsutskott av tinget tillsättes, vilket fungerar såväl under som mellan landstingen. Alla till landstinget ingivna förslag och motioner beredas av detta utskott, som vid tingets början presenterar redan färdiga utlåtanden. Tinget går sedan att besluta utan förberedande granskning genom av tinget tillsatta utskott. En motsvarande anordning inom riksdagen skulle vara, att riksdagen utan utskottsbehandling ginge till avgörande av

Kungl. Maj:ts propositioner. Och landstinget är genom den korta tid, under vilken det är samlat, betydligt maktlösare gentemot sin regering, än vad riksdagen är emot Kungl. Maj:ts regering. En skyldighet bör därför finnas för landstinget att bereda inkomna ärenden genom vid tinget arbetande utskott. Jag hemställer därför om sådan ändring av lagen, att tillsättandet av dylika utskott blir obligatoriskt.»

I motionen I: 284 har herr *Almkvist* hemställt »om sådan ändring i det föreliggande lagförslaget, att städer och landsbygd fortfarande må få bilda från varandra skilda valkretsar och att i varje fall stad icke mot sin vilja må kunna förenas med närliggande landsbygd till en valkrets».

Motionen
I: 284.

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört följande:

»I Kungl. Maj:ts proposition nr 188 till riksdagen med förslag till lag om landsting m. m. föreslås bl. a.,

att rätten att bilda egen stadsvalkrets skall vara beroende av en folkmängd av minst 20,000;

att i de fall, då stadens folkmängd understiger 20,000, landstinget skall avgöra, huruvida staden skall — inom möjliga gränser — sammanslås med annan eller andra städer till gemensam valkrets; samt

att möjligheten till bildande av självständig stadsvalkrets helt och hållet upphör, om stad, som ej räknar minst 10,000 invånare, ej kan kombineras med annan eller andra städer, vilkas folkmängd understiger 20,000, till en valkrets om minst 10,000 invånare.

Den föreslagna inskränkningen i städernas rätt att bilda egna valkretsar motiveras därmed, att det genom en ökning av valkretsarnas storlek vinnes större proportionell rättvisa vid valen.

I det betänkande, på vilket den kungl. propositionen är byggd, framhålla kommunalförfattningssakkunniga, att det proportionella valsystelet icke kan göra sig gällande i städerna, enär nuvarande mandatminimum är 3 för stadsvalkrets och 5 för landsbygdsvalkrets. Denna brist föreslås nu, som ovan nämnts, skola avhjälpas genom ökning av valkretsarnas storlek. Förslaget vilar på den uppfattningen, att sakliga intressemötsättningar mellan stad och landsbygd icke finnas, varför de olika väljargrupperna såväl i stad som på land förr eller senare skola finna det för sig angeläget söka föra fram de inom respektive grupper för sin uppgift bäst kvalificerade personerna, vare sig dessa hava sin verksamhet i stad eller på landsbygd.

Denna uppfattning anser undertecknad icke hållbar. Redan under hittillsvarande valkretsindelningar ha nämligen ortsintressena ofta visat sig vara starka nog att spränga partigrupperingarna, och skulle stads- och landsvalkretsar förenas, komme säkerligen denna ortspolitik att ytterligare skäras genom de i vissa fall faktiskt förefintliga intressedivergenserna mellan land och stad.

Beträffande Västerbottens län skulle det ligga i landstingets hand att avgöra, huruvida de båda städerna inom detta län fortfarande skulle bilda en stadsvalkrets eller läggas till var sin landsvalkrets. Avgörandet i denna fråga skulle säkerligen vålla strid mellan stads- och landsrepresentanterna inom landstinget

och möjligen mot städernas önskan utfalla så, att stadsvalkretsen slopades. Därigenom komme nämligen landsbygdens representation att stärkas. Skellefteå stad finge i sådant fall antagligen avstå sin ende representant i landstinget, och Umeå finge förmodligen nöja sig med en mot för närvarande två. Därmed skulle den allt annat än önskvärda skärpningen av intressebetsningen mellan stad och landsbygd flyttas ut även till väljarkårens, och det vore tämligen osannolikt att landsbor enbart av politiska skäl skulle rösta på stadsbor och tvärtom. Den proportionella rättvisan skulle alltså snarare förlora än vinna på en sådan anordning.

Ur vissa synpunkter måste de båda städerna redan nu anses underrepresenterade i landstinget, då de — som dock bidraga med icke mindre än 20 procent av landstingsskatten — företrädas av 3 landstingsmän mot landsbygdens 39. En minskning av detta ringa antal stadsrepresentanter kan icke anses rättvist. Det vore knappast heller till gagn för landstinget att stadsrepresentanterna utestängdes därifrån.

Slutligen tillåter jag mig framhålla, att här ifrågavarande förslag uppenbarligen gå vid sidan av och delvis rakt i strid mot de direktiv, som riksdagen givit för utredningen. Riksdagen beslöt nämligen år 1920 begära förslag om sådana ändringar i förordningen om landsting, 'att stad, som icke utgör egen valkrets och ej utan olägenhet kan förenas med annan eller andra städer, må förenas med den domsaga, vari eller varintill den är belägen'. Därvid borde dock enligt riksdagens mening övervägas 'huruvida icke i de fall, då städerna i en landstingsvalkrets fortfarande önska bilda gemensam valkrets, detta utan hinder av de ifrågasatta nya bestämmelserna må kunna ske'.

Denna av riksdagen krävda respekt för städernas eventuella önskemål om rena stadsvalkretsars bibehållande kan emellertid icke sägas vara iakttagen i det nu framlagda förslaget.»

*Motionen
II: 437.*

I motionen II: 437 har herr *Hage* hemställt,

»att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 188, dock så att i *förslag till lag om landsting* må ske följande ändringar i nedanstående paragrafer:

§ 4.

Andra stycket: 'Landstingsmännen och deras suppleanter äro i utövningen av sitt uppdrag icke bundna av väljarnas föreskrifter' *utgår*.

§ 17 mom. 1.

Ur tredje stycket *utgår* sista satsen: 'dock sist första dagen av landstingets möte'.

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört följande:

»Kungl. Maj:t har i proposition nr 188 vid innevarande års riksdag framlagt förslag till *lag om landsting*. Med anledning härav tillåter sig undertecknad härmed att på två punkter föreslå ändringar i regeringsförslaget och vill som motivering härför anföra följande:

I propositionen omnämnes bl. a. i motiveringen, att man vid framläggande av nämnda förslag ansett sig böra ur lagtexten utmönstra en del stadganden och bestämmelser, vilka kunna anses föråldrade och ej längre ha någon betydelse eller vilkas bibehållande i allmänhet ej kan anses motiverat. Trots detta finner man emellertid vid genomläsandet av förslaget till lagtext, att ett visst dylikt stadgande av detta slag föreslås fortfarande skola bibehållas. Jag avser härmed senare delen av § 4, där det heter: *'Landstingsmännen och deras suppleanter äro i utövningen av sitt uppdrag icke bundna av väljarnas föreskrifter.'*

Anledningen till att ett dylikt stadgande en gång kommit in i lagtexten är för mig okänd. Om stadgandets införande i lagtexten möjligen under en gången tid kunnat vara motiverat, kan jag ej med någon bestämdhet yttra mig om. Men vad som däremot kan påstås med mycket stor bestämdhet är, att denna passus i lagtexten numera är föråldrad och ej fyller något slags ändamål. Ty avser bestämmelsen att slå fast, att landstingsmannen vid ställningstagandet till detaljfrågorna i landstinget har skyldighet att själv handla efter bästa förstånd och samvete och icke gärna kan betrakta sitt uppdrag på det sättet, att han i varje sådan fråga skall vända sig till valmännen och utfråga dem, huru han skall rösta, så är detta så självklart, att något stadgande ej behöver finnas därom, liksom ej heller något sådant stadgande finnes, varken i riksdagsordningen eller i kommunallagarna. (Den i riksdagsordningens § 1 befintliga bestämmelsen är, fastän onödig även den, ej utformad på alldeles samma sätt. Se kommentarierna till § 1 i R. Malmgrens 'Sveriges grundlagar', upplaga 1921, sid. 102.)

Skulle däremot stadgandet avse att utsäga, att en person, som valts på ett visst politiskt program och på grundvalen av en viss grundåskådning samt vid kandideringen deklarerat en viss uppfattning och därigenom på sätt och vis frivilligt förklarat sig komma att följa vissa 'föreskrifter' från valmännens sida, likväl skulle ha rätt att, sedan han blivit vald, handla mot givna vallöften utan att ens avgiva någon förklaring till valmännen om skälen härför, då kan man knappast finna annat än att en sådan lagtext är ur etiska synpunkter synnerligen otillfredsställande, då den ju rent av försvarar en representant, som brutit ett avgivet löfte.

Från dessa utgångspunkter men framför allt därför, att förhållandet mellan den valde och hans väljare är en angelägenhet, som ej kan regleras genom något slags lagtext, men ävensom med hänsyn därtill att kommunalförvaltningssakkunniga å sidan 64 i betänkandet säga, att bestämmelsen 'synes vara överflödig numera', påyrkas alltså, att nämnda passus i lagtexten utgår, varom framställning även skett i det yttrande rörande lagen, vilket till Kungl. Maj:t inkommit från Norrbottens läns landsting.

Som skäl för detta yrkande kan även anföras, att vare sig stadgandet finnes i lagen eller ej, så finnes det naturligtvis ingen möjlighet att ställa landstingsmannen till ansvar, om han inom landstinget intagit en ståndpunkt, stridande mot en deklARATION, som han avgivit till valmännen. Men det måste anses olämpligt att i lagtexten bibehålla en passus, som kan uttolkas på sådant sätt, att den rent av demonstrativt slår fast detta sakförhållande. Och detta måste särskilt kunna påstås, då man tager hänsyn till att nyare tider fört med sig ändrade för-

hållanden inom det politiska livet och att landstingen i viss mån och t. o. m. i högre grad än stadsfullmäktige- och kommunalfullmäktigeinstitutionerna handlägga frågor av politisk innebörd. Alltså, om det kanske ej fanns någon anledning att motsätta sig att ett dylikt stadgande fanns i lagtexten på den tiden, då landstingsmannen valdes utan *offentlig kandidatur* och utan att han inför valet deklarerade sin uppfattning i en del frågor, så måste däremot en dylik bestämmelses bibehållande i lagtexten numera vara synnerligen omotiverat, då det politiska livet vuxit in i de former, som nu utmärka detsamma.

Detta var en av de punkter, på vilka undertecknad skulle önska en ändring av den kungl. propositionen. Den andra punkten är § 17 i samma lagförslag. Med avseende på denna paragraf har Norrbottens läns landsting föreslagit en sådan ändring i paragrafen, att punkten i näst sista stycket av mom. 1 '*dock sist första dagen av landstingets möte*' borttages. Erfarenheten inom Norrbottens läns landsting har nämligen visat, att det många gånger varit nödvändigt att till behandling upptaga frågor, som under landstingsveckan inkommit från institutioner och inrättningar, som lyda under landstinget, ävensom från styrelser m. fl., vilka av förbiseende kommit att underlåta att i rätt tid ingiva ansökningar om anslag. Detta, att ingen framställning om anslag inkommit, har under hand observerats under landstingets arbete av den delegation, som fått i uppdrag att sammanföra landstingets beslut i anslagsfrågor till ett förslag till kostnadsstat för det kommande budgetåret. Visserligen kan någon möjligen säga, att vederbörande må stå sitt eget kast, om de underlåta att inkomma med framställning om anslag. Men å andra sidan har det ibland varit fråga om anslag till synnerligen viktiga ändamål, som ansetts ej böra tillbakasättas. Man har i sådana fall kunnat i sista stund åstadkomma, att en framställning om anslag inkommit, varigenom ett fortsatt anslagsgivande till en viktig verksamhet kunnat fullföljas.

Nu bör i detta sammanhang även kunna betonas, att det förslag till utgifts- och inkomststat för landstinget, som enligt § 39 skall ingivas till landstinget av förvaltningsutskottet, säkerligen ej kommer att bliva färdigt förrän strax före landstingets öppnande. Men det är just vid färdiggörande av detta förslag, som det särskilt träder i dagen, om anslagsbegäran ej inkommit från någon institution, som hittills haft anslag från landstinget. Om vid detta tillfälle något dylikt fall observeras, hinner resp. anslagssökare knappast komma in med ansökan till landstinget under första dagen av landstingets möte. Det är därför enligt min mening nödvändigt, att denna inskränkande bestämmelse borttages, vilket bör kunna ske även med hänsyn därtill att, även om denna bestämmelse kommer bort, kvarstår dock det i paragrafen förefintliga stadgandet, att för en dylik framställning skall upptagas skola 'synnerligen viktiga skäl' därtill föreligga.»

Motionerna I de likalydande motionerna I: 285 av herr *Bärg* och II: 438 av herr *Karlsson*
 I: 285 och i Vadstena har hemställts,
 II: 438.

»att riksdagen måtte besluta rörande den föreslagna lagen om landsting, att 43 § 1 mom. må erhålla följande lydelse:

Landstinget äger — — — reseersättning.

Ej må — — —, högre belopp än som åtnjutes enligt tredje klassen i rese-reglementet.»

Beträffande den till stöd för detta yrkande förebragta motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Genom beslut den 21 maj 1920 uppdrog Kungl. Maj:t åt de inom civildepartementet tillkallade kommunalförfattningssakkunniga att jämte två för ändamålet av statsrådet och chefen för nämnda departement ytterligare tillkallade sakkunniga verkställa utredning och avgiva förslag rörande ändringar i landstingsförordningen i vissa hänseenden. Vid detta besluts fattande erinrade föredragande departementschefen, hurusom landstingens verksamhet under senare tid och särskilt under de allra sista åren varit stadd i en mycket livlig utveckling, och hurusom man hade att motse ett fortsatt utvidgande av landstingens arbetsområde. På grund därav hade — framhöll departementschefen — yppat sig behovet av en helt annan organisation av landstingsförvaltningen än den, som vid landstingsinstitutionens tillkomst var till fyllest. Ehuru landstingen visserligen redan i större eller mindre mån sökt tillgodose detta krav genom organisationsåtgärder av olika slag, syntes det dock vara ett allmänt erkänt faktum, att 1862 års landstingsförordning knappast lämnade möjlighet öppen för en så vittgående verksamhet, som måste anses vara av utvecklingen oundgängligen påkallad. Från dessa utgångspunkter hade departementschefen funnit nödvändigt, att bestämmelserna i landstingsförordningen underkastades revision i syfte att bereda utrymme och stöd åt mera rationell organisation av landstingens arbetssätt och förvaltning. Vid den utredning, som fördenskull förordades, borde även särskilda spörsmål inom landstingslagstiftningen, vilka föranlett framställningar från riksdagen, upptagas till prövning.

*Utskottets
yttrande.*

Sådant resultatet av den sålunda föranstaltade sakkunnigutredningen med en del modifikationer och jämkningar framlagts för riksdagen genom förevarande kungl. proposition med förslag till en i sin helhet omarbetad landstingslag, synes det i stort sett böra godtagas av riksdagen. Om behovet av nuvarande landstingslagstiftnings revision i det syfte, som av föredragande departementschefen anvisats såsom utredningens huvudändamål, böra enligt utskottets tanke delade meningar icke råda. Att åt landstingen vid fyllandet av deras allt talrikare och allt mera krävande uppgifter i mycket vidsträckt mån bör lämnas frihet att välja de former för arbetssätt och förvaltning, som varje landstings särskilda förhållanden kräva, är visserligen en princip, vars berättigande genom det sätt, på vilket landstingen hittills utövat sin självstyrelse, synes till fullo ådagalagt. Att i lagstiftningsväg i enskildheter precisera landstingens verksamhetsformer lär sålunda icke kunna ifrågasättas. Men lika viktigt som det är, att nyssnämnda princip icke genom tvångsbestämmelser trädes för nära, lika viktigt torde det ock få anses vara, att icke densammans tillämpning i brist på vägledande föreskrifter blir omtvistlig eller inskränkt. Och å andra sidan inställer sig såsom en naturlig uppgift för den lagstiftning, som bestämmer lands-

tingsförvaltningens huvudsakliga karaktär, att giva uttryck åt de allmänna krav med avseende å denna förvaltnings organisation, vilka under alla förhållanden måste tillgodoses, därest verksamheten skall kunna på tillbörligt sätt utövas. I intetdera av sistnämnda bägge hänseenden kan gällande landstingsförordning enligt utskottets mening sägas vara tillfredsställande. Redan vid genomförandet av de åtgärder för ernående av förbättrade organisationsformer, som en del landsting vidtagit, hava i mer än ett fall starka tvivelsmål yppats om deras laglighet. Osannolikt synes ej heller vara, att liknande tveksamhet i andra fall avhållit från erkänt behöfliga reformer. Huru bristfälligt landstingsförordningen åter fyller lagstiftningens uppgift att giva de till garanti för ett gott verksamhetsresultat oundgängliga bestämmelser i fråga om landstingens arbetssätt och förvaltningsformer, torde vara allmänt konstaterat.

En av de mest påtagliga bristerna i sistnämnda hänseende synes bestå däri, att landstingsförordningen icke ens fastslagit det åtminstone numera oemotsägliga behovet av ett centralt organ inom landstingsförvaltningen, skickat att verkställa landstingets beslut och att tillvarataga dess intressen mellan de blott under några få dagar en gång årligen pågående mötena. Särskilt anmärkningsvärd må också anses vara saknaden av bestämmelser med syfte att säkerställa, att de på landstingens avgörande ankommande frågorna erhålla den med hänsyn till deras vikt erforderliga beredningen, innan landstingsmännen ställas inför tvänget att snabbt fatta sina beslut. Enligt utskottets mening har fördenkskull förevarande utredning ingripit på den rätta punkten, när den ansett sin uppgift vara att i främsta rummet fylla dessa brister. Anknytande till den utveckling, som inom en del landsting härutinnan redan ägt rum, hava de sakkunniga pekat på den naturliga utvägen att genom föreskrifter om ett obligatoriskt förvaltningsutskott, utrustat med erforderliga befogenheter och åligganden, garantera förefintligheten inom landstingsförvaltningen av ett centralt organ av nyssberörda slag, varigenom samtidigt även anspråken på en grundläggande beredning av landstingets budget och eljest förekommande frågor under alla förhållanden må kunna tillgodoses.

Såsom de härför erforderliga stadgandena av de sakkunniga utformats, hava de oförändrade intagits i den av Kungl. Maj:t nu föreslagna nya lagstiftningen, och jämväl konstitutionsutskottet finner sig böra tillstyrka desamma. Genom att på en gång tillägga förvaltningsutskottet vissa oeftergivliga befogenheter och skyldigheter samt låta andra funktioner inom förvaltningen ankomma på utskottet, i den mån landstinget icke annorlunda beslutar, synes förslaget hava funnit de rätta linjerna för lösandet av uppgiften att, å ena sidan, skapa garantier för att nödvändiga yttringar av verksamheten icke skola förlamas av brist på därför behöfligt, med laglig befogenhet utrustat organ och, å den andra, icke binda landstingens handlingsfrihet mera än som är oundgängligen nödigt. Ej heller i fråga om det närmare preciserandet av de åligganden, som efter dessa linjer obligatoriskt eller fakultativt skulle tillkomma förvaltningsutskottet, har konstitutionsutskottet något att invända. Att närmare ingå på inbörden av desamma synes utskottet icke nödigt. Såväl därvidlag som beträffande vad till stöd för förslagets detaljer i detta hänseende kan anföras, in-

skränker sig utskottet att hänvisa till de sakkunnigas utredning och föredragande departementschefens uttalanden vid propositionens avlåtande.

De hysta farhågorna — före propositionens avlåtande framförda i några yttranden över sakkunnigbetänkandet och nu senast uttalade i en av de i anledning av propositionen väckta motionerna —, att förvaltningsutskottet enligt förslaget lätt kunde komma att växa landstinget självt över huvudet, äro enligt konstitutionsutskottets övertygelse överdrivna. Att en förvaltande och beredande delegation, utsedd för den korta tiden av ett år i sänder, över huvud taget skulle äga förutsättningar att tillvälla sig en dylik otillbörlig ställning till sin egen uppdragsgivare, förefaller osannolikt. Någon beskränkning av landstingets uppgifter och befogenheter har samtidigt med reglerandet av förvaltningsutskottets ställning icke ägt rum. Tvärtom hava de sakkunniga jämväl tagit till sin uppgift att förbättra förutsättningarna för landstingen att på ett effektivt sätt lösa de vid mötena föreliggande uppgifterna, och i väsentliga delar hava av dem i detta hänseende föreslagna reformer vunnit beaktande i propositionen. Konstitutionsutskottet, som förmenat, att kravet på ett centralt organ inom landstingsförvaltningen av den i förslaget avsedda beskaffenhet numera är oavvisligt, håller också före, att man, i den mån hänsyn anses böra tagas till nyss omförmälda farhågor, snarast torde hava att söka garantierna mot desamma i ett befästade jämväl av landstingets ställning. Såsom en reform i dylikt syfte är tydligtvis att betrakta det i berörda motion framlagda förslaget, att beredande utskott skulle bliva obligatoriska vid landstingsmötena. Denna hemställan finner sig utskottet även böra biträda, då den uppenbarligen innebär — förutom den av motionären avsedda garantien — en i och för sig önskvärd möjlighet att säkerställa en grundligare behandling av frågorna vid mötet än den, som nu understundom torde ägnas dem. Att, såsom i samma motion jämväl påyrkas, i lagen giva anvisning om fördelning av de för utskottet avsedda åliggandena på två sidoställda centrala nämnder, kan utskottet däremot icke finna tillrådigt med hänsyn framför allt till att vid sådant förhållande den erforderliga enhetligheten i förvaltningen icke läser kunna upprätthållas.

Förutom vad som nu omförmäls rörande förvaltningsutskottet har den verkställda utredningen resulterat i förslag till åtskilliga andra reformer i det givna huvudsyftet att i landstingslagstiftningen bereda utrymme och stöd för en mera rationell organisation av landstingens arbetssätt och förvaltning. Det väsentliga av dessa förslag har jämväl godtagits i den kungl. propositionen. Bland reformerna må nämnas förändring med avseende å tidpunkten för förslags ingivande till landstinget, nytillkomna föreskrifter angående bordläggning av ärende vid landstingsmöte och ändrade stadganden i fråga om landstingets befattningshavare ävensom i fråga om revisionen av landstingsförvaltningen. Då utskottet funnit samtliga nu avsedda reformer ändamålsenliga, har utskottet ej anledning att närmare ingå på desamma.

Vad vidare angår de särskilda spörsmål, vilka, såsom tidigare i förbigående nämnts, till följd av framställningar från riksdagen ytterligare varit föremål för den ifrågavarande utredningen, gälla de dels bestämmelserna om stads utträde ur landsting och dels reglerna för landstingsområdes indelning i valkret-

sar för landstingsmannaval. För utskottets åsikt beträffande det föreliggande lagförslaget lösning av dessa spörsmål torde lämpligast böra redogöras vid de särskilda lagrummen. Detsamma gäller även med avseende å vad som i övrigt synes vara att erinra vid lagförslaget, vilket utöver nu antydda förändringar ytterligare innebär åtskilliga jämkningar i sakliga eller formella detaljer av nuvarande lagstiftning på området.

Till denna speciella behandling av det föreliggande förslaget till ny lag om landsting övergår nu utskottet.

Första kapitlets rubrik.

Första kapitlets rubrik »Om landstingsområde och landstingets uppgift» kan knappast sägas stå i god överensstämmelse med uppställningen och innehållet av detsamma, sådant det avfattats i Kungl. Maj:ts förslag. Som härtill kommer, att utskottet bland annat funnit sig kunna utesluta den bestämmelse — sista stycket av detta förslags 1 § —, som väl närmast skulle kunna motivera första delen av sagda rubrik, har en ändring därav synts lämplig. Den bästa lösningen torde under sådana förhållanden vara att giva rubriken den avfattning, »Allmänna stadganden», som i motsvarande användning förekommer i förordningarna om kommunalstyrelse på landet och i stad.

1 § i Kungl. Maj:ts förslag, 1 och 2 §§ i utskottets förslag.

Vid avfattande av den i begynnelsen av den föreslagna lagen meddelade definitionen å landsting har i anslutning till gällande landstingsförordning använts benämningen »ombud» å landstingets ledamöter. Då emellertid ordet »ombud» enligt nutida språkbruk torde giva föreställning om en uppdrags-havare, som icke blott handlar å uppdragsgivarens vägnar utan även i större eller mindre mån plägar hava bundits av dennes föreskrifter, finner utskottet, att detta ord i förevarande sammanhang bör undvikas. Vid det förhållandet, att en omformulering sålunda här befunnits påkallad, har jämväl det i första stycket av förslaget 4 § inrymda allmänna stadgandet, att landstingsmän och deras suppleanter skola väljas i den ordning landstingslagen föreskriver, ansetts kunna tillfogas i nu omförmälda sammanhang. Sistnämnda omflyttning har även betingats därav, att återstoden av 4 § synts böra utgå av skäl, som nedan skola angivas. I samband härmed har utskottet, till undvikande av en genomgående förändring av numreringen å samtliga paragrafer efter den fjärde i Kungl. Maj:ts förslag, också föreslagit en uppdelning av dettas 1 §, vilken i och för sig icke torde vara olämplig.

Den i propositionens förslag intagna bestämningen av begreppet »landstingsområde» (»de delar av ett län, som deltaga i samma landsting, utgöra ett landstingsområde») har synts överflödig. Ordet förekommer i sin nu föreslagna användning redan i gällande landstingsförordning utan någon dylik begreppsbestämning, och dess innebörd torde utan vidare vara fullt klar.

2 § i Kungl. Maj:ts förslag, 3 § i utskottets förslag.

I enlighet med framställning av 1921 års riksdag har såsom tidigare nämnts en av den för propositionen grundläggande utredningens uppgifter varit att reformera bestämmelserna om stads utträde ur landsting. Resultatet i detta hänseende föreligger i lagförslagets 2 § och innebär i huvudsak, att stad icke, såsom nu är fallet, ovillkorligen skall skiljas från landstinget, när den uppnått visst folkmängdstal, utan att densamma med uppnåendet av denna folkmängdssiffra förvärvar rättighet att så göra. Denna lösning står visserligen så till vida icke i full överensstämmelse med riksdagens nyssnämnda framställning, som den överlämnar åt staden allena att träffa avgörandet, om utträde skall äga rum eller icke, medan riksdagsskrivelsen närmast antytt den ordningen, att stads fortsatta deltagande i landsting skulle göras beroende av samstämmande beslut av staden och landstinget. På skäl, som av Kungl. Maj:t åberopats, finner emellertid även utskottet den nu föreslagna utvägen vara att föredraga. Vid sådant förhållande har utskottet att med avseende å ifrågavarande bestämmelser allenast föreslå vissa jämkningar.

Ursprungligen stadgades i 1862 års landstingsförordning, att stad, som uppnått ett folkmängdstal av 25,000, icke skulle deltaga i landsting. I samband med att antalet ledamöter i första kammaren fixerats till det nuvarande, har sedermera år 1894 härutinnan vidtagits den ändringen, att nyssnämnda absoluta folkmängdstal utbytts mot det relativa en etthundrafemtiondel av hela rikets folkmängd. Vid denna relativa folkmängdssiffra skulle enligt förslaget möjligheten för stad att skiljas från landsting även framdeles bliva knuten.

Den år 1894 genomförda förändringen tillkom under den givna förutsättningen, att stad, som utträdde ur landsting, skulle utgöra egen valkrets vid förstakammarval, och betingades väsentligen av det till följd därav naturliga kravet, att dylik stad under alla förhållanden utan avvikelse från regeln om ett mandat för varje etthundrafemtiondel av rikets folkmängd skulle hava att utse åtminstone en förstakammarledamot. Sagda förutsättning har emellertid bortfallit efter den genom grundlagsändring år 1921 skedda övergången till större valkretsar för val till första kammaren. Något vägande skäl för bestämmelsens bibehållande i dess nuvarande form synes på grund härav icke förefinnas. I varje fall lär det icke kunna sägas, att en stads invånarantal i förhållande till hela rikets är en tillförlitligare mätare på lämpligheten av dess skilsmässa från landsting än dess folkmängdstal i och för sig. Däremot torde det vara påtagligt, att ett absolut folkmängdstal i förevarande hänseende så till vida är att föredraga framför ett relativt, som det förra bättre riktar uppmärksamheten på eventualiteten av en stads förestående utträde ur landsting och ger större möjlighet att på förhand bedöma den tidpunkt, vid vilken utträde kan ifrågakomma. Utskottet har fördenskull funnit sig böra föreslå återgång till den form, som ifrågavarande bestämmelse ägde före 1894 års förändring.

Givet är, att härvid icke kan vara tal om att återgå jämväl till den då gällande, efter nutida mått låga folkmängdssiffran 25,000. Redan omedelbart genom 1894 års ändring knöts stads utträde ur landsting faktiskt vid ett betydligt högre folkmängdstal, och sedermera har detta självfallet successivt stegrats, så att det för närvarande utgör ungefär 40,000. Samtidigt har landstingsförvaltningen utvecklats på ett sätt, varigenom numera helt andra möjligheter erbjuda sig för större stadssamhällen att inom dess ram få sina berättigade krav i olika hänseenden tillgodosedda, än som vid landstingens tillkomst kunnat påräknas eller under deras tidigare tillvaro förefunnits. I betraktande härav och då över huvud taget även relativt sett avsevärt högre anspråk på en stads folkmängdsstorlek numera torde kunna uppställas, för att staden skall anses berättigad till en särställning inom den länskommunala indelningen, har utskottet funnit skäligt, att ifrågavarande folkmängdstal ytterligare höjes, och föreslår sålunda, att detsamma bestämmes till 50,000.

De närmare bestämmelser angående ordningen för stads utträde ur landsting, som befunnits påkallade av det skäl, att utträdet skulle bliva beroende av stadens beslut därom, anser sig utskottet kunna i princip godtaga. De innebära å ena sidan, att staden skulle kunna träffa sitt avgörande icke blott vid den tidpunkt, då ovan behandlade folkmängdstal uppnås, utan även vid senare tillfälle, och å andra sidan, att verkställigheten av stadens beslut i bägge dessa fall skulle anstå under någon tid, i syfte att landstinget därunder måtte hinna anpassa sig efter beslutet.

Beträffande sistnämnda tidsfrist hava de sakkunniga framhållit, att landstingets behov av anstånd bör vara mindre i det fall, att staden beslutar utträde omedelbart vid den tidpunkt, då den på grund av folkmängdens storlek blir i tillfälle därtill, eftersom även landstinget härvid på förhand haft skäl att räkna med skilsmässa såsom sannolik under de närmaste åren. Om åter staden avstår från att omedelbart utnyttja sin ifrågavarande rättighet och först senare beslutar utträde, måste man utgå ifrån, att detta beslut kan komma helt och hållet överraskande för landstinget. Med hänsyn till nu påpekade omständigheter hava de sakkunniga föreslagit, att stads utträde i förstnämnda fall skulle äga rum vid utgången av kalenderåret närmast efter det, varunder beslutet därom delgivits landstinget, men i senare fallet först vid slutet av femte året efter delgivningen. Kungl. Maj:t däremot har under åberopande av vad som på denna punkt framhållits i det av Svenska stadsförbundets styrelse över sakkunnigbetänkandet avgivna yttrande föreslagit en begränsning av tidsfristen i det senare fallet till allenast två år efter det, under vilket landstinget fått del av utträdesbeslutet. Utskottet finner denna begränsning betänkelig. Det lär icke kunna förnekas, att ett landsting skulle befinna sig i ett för dess verksamhet olämpligt osäkerhetstillstånd, om det skulle ställas inför en ständigt öppen möjlighet att när som helst berövas en betydande del av sitt verksamhetsområde med därav påräknade inkomster utan att samtidigt äga förvisning om att en tillräckligt lång övergångstid i dylikt fall skulle stå till dess förfogande. Särskilt med hänsyn till det förhållandet, att landstingets rätt att fatta utan Kungl. Maj:ts godkännande bindande be-

slut om uttaxeringar med verkan för framtiden är begränsad att avse högst fem år, torde det vara naturligt, att övergångstiden bestämmes på sätt de sakkunniga föreslagit. Att å andra sidan en stad, som tidigare haft möjlighet att skiljas från landstinget men likväl valt att fortfarande deltaga däri, plötsligt skulle komma i ett för fortsatt samarbete med landstinget så olämpligt läge, att icke gemensamheten ytterligare kunde utan nämnvärda olägenheter fortgå under en tid av fem år, synes utskottet osannolikt. Utskottet har alltså beträffande sist omnämnda övergångstid ansett sig böra förorda de sakkunnigas förslag.

Samtidigt med att bestämmelserna om stads utträde ur landsting reviderats, har även frågan om stads återförening med landsting varit föremål för beaktande. För närvarande gäller härvidlag, att stad, som ej deltagit i landsting, skall i detsamma inträda, därest den ej vidare fyller det mått med avseende å folkmängdens storlek, som berättigat den till dess särställning. Enligt det föreliggande förslaget däremot skulle det även i detta fall ankomma på staden att bestämma sin ställning i förhållande till landstinget. Dessutom föreslås i detta sammanhang, att jämväl annan stad, som ej deltagit i landsting, skall äga möjlighet att inträda däri, dock under förutsättning av landstingets medgivande.

Utskottet kan icke finna, att frågan om stads inträde i landsting så till vida kan sägas vara av samma beskaffenhet, som det förut behandlade spörsmålet om utträde, att härvid i avgörande mån hänsyn skulle behöva tagas blott till stadens önsknings. Vid sådant förhållande och då det knappast lär kunna inträffa, att denna fråga över huvud taget blir aktuell, utan att staden råkat i svårigheter att ensam på ett fullgott sätt omhänderhava sina uppgifter av länskommunal natur, anser utskottet, att landstinget i varje fall, då återförening kan ifrågakomma, bör få taga del i avgörandet. I andra momentet av 2 § i propositionens lagförslag föreslås alltså vissa härav betingade förändringar.

4 § i Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande den omflyttning, som utskottet föreslagit med avseende å det såsom första stycke av denna paragraf intagna stadgandet, har utskottet yttrat sig redan vid behandlingen av 1 § i lagförslaget.

I fråga om andra styckets bestämmelse, att landstingsmännen och deras suppleanter äro i utövningen av sitt uppdrag icke bundna av väljarnas föreskrifter, delar utskottet den i herr Hages ovannämnda motion uttalade åsikten, att densamma bör såsom överflödig utgå. Att detta icke innebär någon ändring i sak av nu gällande rätt, är utan vidare klart och framgår dessutom av den ändring, utskottet föreslagit i 1 §, där uttrycket »ombud» icke ansetts böra bibehållas just till undvikande av den misstolkning, att landstingsmännen skulle vara bundna av väljares föreskrifter. Utöver de synpunkter på frågan, som framförts i motionen, vill utskottet i detta sammanhang erinra därom, att det enda skäl, som av de sakkunniga åberopats mot bestämmelsens uteslutande, varit, att detta möjligen i en framtid kunde tagas till intäkt för den mening, att landstingsmän i

motsats till riksdagsmän — för vilka motsvarande föreskrift finnes — må bindas av sina mandatgivares anvisningar. Häremot må blott framhållas, att ej heller i kommunalstyrelseförordningarna för land och för stad något dylikt stadgande förekommer, utan att därav något missförstånd uppstått.

6 §.

Vid de för närvarande gällande diskvalifikationsgrunderna för landstingsmannaskap har av de sakkunniga bland annat anförts följande:

»Som diskvalifikation för *utövande av representantskap* är såväl i förordningarna om kommunalstyrelse som i landstingsförordningen för närvarande angivet det förhållandet, att vederbörande 'icke råder över sig och sitt gods', under det att enligt samma förordningar *rösträtt* icke tillkommer den som 'a) är omyndig förklarad, b) är i konkurstillstånd'. I riksdagsordningen åter är motsvarande diskvalifikationsgrund i *bägge* fallen angiven med samma ordalag (jfr R. O. §§ 16 och 26) och i nära överensstämmelse med nyss återgivna rösträttsstadgande i kommunallagarna. Då uppenbart torde vara, att någon saklig skillnad icke åsyftas med de två citerade, till ordalydelsen olika bestämmelserna samt den senare bestämmelsen på ett mera exakt och för menige man tydligare sätt angiver innehållet, har i förslaget ett mot densamma svarande uttryckssätt använts för att, i vad angår valbarhet till landstingsman, precisera ifrågavarande diskvalifikationsgrund, varigenom alltså överensstämmelse med riksdagsordningen skulle vinnas. Vidare har — såsom efter den sålunda vidtagna omformuleringen och för övrigt framdeles även till följd av den nya äktenskapslagstiftningen överflödigt — uteslutits stadgandet, att gift kvinna icke på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, är obehörig att vara landstingsman. Även härutinnan har på så sätt åstadkommits likhet med riksdagsordningen, i vilken stadgandet icke återfinnes.»

I propositionen har emellertid de sakkunnigas förslag på denna punkt utan närmare motivering frångåtts. Såväl uttrycket »den som icke råder över sig och sitt gods» som den särskilda bestämmelsen angående gift kvinna hava bibehållits från nuvarande landstingsförordning, den senare dock i en efter rådande äktenskapslagstiftning anpassad form. Utskottet finner sig däremot på de av de sakkunniga anförda grunderna böra tillstyrka, vad i förevarande hänseende av dem föreslagits.

Till skillnad från såväl de sakkunniga som föredragande departementschefen hyser utskottet däremot starka betänkligheter mot att borttaga nuvarande stadgande, att landstingets egna tjänstemän och betjänte icke må vara landstingsmän. Utskottet kan icke finna annat än, att det skulle vara principiellt oegentligt, att en person skulle kunna på en gång stå i direkt tjänsteställning till en representation och vara medlem av densamma. Dessutom bör man kunna utgå från att en landstingets befattningshavare just vid pågående landstingsmöte skall behöva så odelat ägna sin uppmärksamhet åt de med tjänsten förenade åligganden, att han icke samtidigt kan fylla en landstingsmans uppgifter. Varken den ena eller den andra av dessa invändningar synes däremot gälla beträffande befattningshavare, som så att säga i andra hand stå i landstingets tjänst. En häremot svarande innebörd torde också, såsom av de sakkunniga påpekats, hava ansetts tillkomma nu gällande bestämmelse i ämnet. Ännu påtagligare lär

emellertid denna betydelse bliva, om stadgandet direkt anknytes till den föreslagna lagens 44 §, vari omförmälas de för landstingets samfällda förvaltning anställda befattningshavare, som enligt utskottets mening böra vara diskvalificerade att utöva landstingsmannauppdrag. I överensstämmelse härmed hemställer utskottet om ett tillägg i den föreslagna bestämmelsen om personer, vilka med hänsyn till sin tjänsteställning icke kunna vara landstingsmän.

8 §.

I 8 § inrymmas föreskrifter angående landstingsområdes indelning i valkretsar för landstingsmannaval. Såsom redan nämnts har den för propositionen grundläggande utredningen haft att beträffande dessa bestämmelser taga hänsyn till en av 1920 års riksdag i ämnet gjord framställning. Denna framställning föranleddes av en motion, vari hemställdes, »att riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring i förordningen om landsting, att stad, som icke utgör egen valkrets och som icke utan olägenhet kan förenas med annan eller andra städer, må förenas med den domsaga, vari eller varintill den är belägen». Detta yrkande utgick principiellt från den förutsättningen, att städerna inom ett landstingsområde hade mera gemensamma intressen med de bygder, vari de äro belägna, än med varandra. Och under erinran, att gällande bestämmelser angående valkretsindelningen föranledde, å ena sidan, bildandet av valkretsar bestående av flera småstäder och, å den andra, sådana valkretsar som allenast finge utse tre, två eller en landstingsman, åberopade motionären väsentligen såsom skäl för sin nyssnämnda hemställan, att den förra typen av valkretsar i regel medförde olägenheter på grund av sin spridda beskaffenhet och att den senare icke medgav proportionalismen vid valen att komma till sin rätt. Konstitutionsutskottets i anledning av motionen avlätna utlåtande tillstyrkte en riksdagsskrivelse med begäran om utredning och förslag angående ändringar i landstingsförordningen av den innebörd motionären föreslagit. Motiveringen underströk de synpunkter på frågan, som motionären framfört. Emellertid angavs även i detsamma uttryckligen, att vid utarbetandet av de ifrågasatta bestämmelserna den frågan borde komma under prövning, huruvida icke i fall, då städerna i en landstingsvalkrets fortfarande önskade bilda gemensam valkrets, detta fortfarande utan hinder av samma bestämmelser måtte kunna ske. Genom kamrarnas bifall till detta utlåtande tillkom riksdagens ovan omförmälda framställning till Kungl. Maj:t, vilken såsom eget yttrande återgav, vad utskottet i ämnet anfört.

Den från dessa utgångspunkter nu föreslagna reformeringen av valkretsbestämmelserna är enligt utskottets mening icke tillfredsställande. Enligt förslaget skulle nämligen endast stad, vars folkmängd utgör minst 20,000, vara berättigad att utan vidare bilda egen valkrets. Stad med mindre folkmängd än 20,000 däremot skulle kunna förenas till valkrets lika väl med landsbygd som med annan eller andra städer efter vederbörande landstings beslut. Utskottet anser, att den sålunda föreslagna reformen skulle gå längre än vad 1920 års riksdag torde hava åsyftat med sin nyss omförmälda framställning. Oavsett

detta förhållande finner sig utskottet ur andra synpunkter förhindrat att giva förslaget i denna del sin anslutning.

Utskottet delar nämligen icke den förvisning, som år 1920 uttalades, att de smärre städer, varom här vore fråga, ur intressesynpunkt i regel stode närmare kringliggande landsbygd än de städer, med vilka de enligt nuvarande bestämmelser äro förenade i landstingsvalkretsar. Det lär icke kunna förnekas, att överhuvud taget intressemotsättningar mellan stad och land ständigt göra sig påminta, och ej heller frågor inom landstingsförvaltningens område kunna undgå att härav röna inflytande. Ett påtagligt vittnesbörd härom torde kunna utläsas ur det förhållandet, att landsting understundom besluta olika stora ut-taxeringar för stad och land. På grund härav kan utskottet ur principiell synpunkt icke finna annat, än att den nuvarande ordningen med särskiljande av stad och landsbygd vid valkretsindelningen har sitt berättigande.

Tager man sikte på detta enligt utskottets mening ofrånkomliga faktum, att motsatta eller skiljaktiga intressen rätt så ofta giva sig till känna mellan stad och landsbygd, torde man också vara tvungen räkna med att ett sammanförande av bägge i valkretsar vid landstingsmannaval skulle komma att medföra betydande och enligt utskottets mening mestadels ej önskvärda konsekvenser. Olägligast skulle utan tvivel en dylik ordning bliva för städerna. De, som i främsta rummet komme att förenas med landsbygd, vore säkerligen de mindre städerna. Sammanförd med ett till folkmängden starkt dominerande landsbygdsområde, skulle med all sannolikhet en dylik mindre stad helt berövas eller i varje fall förlora mycket av de möjligheter att bliva representerad i landstinget, som den vid förening med en eller annan ungefär jämnstor stad äger. Det kan tydligtvis icke förtänkas landsbygdens valmän, om de för att tillgodose sina speciella intressen utnyttja sin överlägsna ställning att så långt möjligt är besätta valkretsens platser i landstinget med sina särskilda kandidater. Till städernas förmån talar ej heller den omständigheten, att vid valkretsindelningen avgörandet, huruvida dylika blandade stads- och landsbygdsvalkretsar borde bildas eller indelningen företagas efter andra linjer, skulle komma att bero av landsting sammansatta till övervägande delen av landsbygdsrepresentanter. Till belysande av den uppfattning, som råder beträffande nu påpekade omständigheter, kan utskottet åberopa ett par yttranden från städer, vilka enligt förslaget skulle kunna komma att förenas med landsbygd till valkretsar. Bägge dessa yttranden göra invändningar mot en dylik eventualitet på grund av sådana farhågor, som här i det föregående understrukits.

Har man sålunda anledning antaga, att antalet stadsrepresentanter, redan nu i minoritet i landstingen, vid den ifrågasatta nya ordningen skulle komma att minskas, så lär man också kunna förmoda, att landstingen själva därpå skulle bliva lidande. Ty med den ur flera synpunkter relativt till representantantalet redan nu större betydelse, städerna hava inom landstingsförvaltningen, har landstinget ovedersägligen behov av att inom sin krets få behålla vad det nu äger av personer, förtrogna med stadsförhållanden.

På i huvudsak dessa grunder anser utskottet, att med avseende å stads ställning inom valkretsindelningen för landstingsmannaval ingen förändring bör ske,

varvid utskottet sålunda i princip biträder den i detta ämne av herr Almkvist väckta motionen. Däremot finner utskottet i övrigt av Kungl. Maj:t föreslagna jämkningar i fråga om grunderna för denna indelning lämpliga och har i anslutning härtill avfattat sitt förslag till lydelse av 1—3 mom. i 8 §.

12 §.

Förutom en ren följdändring av utskottets förslag med avseende å bestämmelserna om valkretsindelningen har denna paragraf i förslaget, vilken meddelar i stort sett med de nuvarande överensstämmande föreskrifter angående röstsammanräkningen vid landstingmannaval, föranlett utskottet att föreslå mindre jämkningar i ett par hänseenden. Den ena av dessa gäller den tid, räknad från valförrättningarnas slut, inom vilken röstsammanräkningen skall påbörjas för valkrets, som består av flera städer. Då det synes vara en allmän önskan, att resultaten av de offentliga valen snarast möjligt bliva kända, har utskottet ansett sig böra föreslå, att nämnda tid, som för närvarande och även enligt förslaget är utsträckt ända till sju dagar, förkortas till fyra. Med hänsyn till numera förefintliga kommunikationsmedels beskaffenhet kan utskottet icke tänka sig annat, än att en sålunda begränsad tid måste vara för ändamålet fullt tillräcklig. Såsom en direkt följd härav har också jämkning föreslagits med avseende å bestämmelsen, när i oförmälda fall tid och ställe för sammanräkningen senast skall kungöras. Vid den nyssnämnda begränsningen skulle nämligen till äventyrs svårigheter kunna erbjuda sig att, såsom nu skall ske, kungöra sammanräkningsförrättningen minst tre dagar i förväg. Å andra sidan får kungörandet förutsättas regelmässigt ske genom tidningar i samtliga de städer, som beröras av sammanräkningen. Under sådana förhållanden synes sistberörda bestämmelse både böra och utan olägenhet kunna ändras så, att kungörandet skall äga rum sist dagen före sammanräkningen.

I det andra av de hänseenden, där utskottet i detta lagrum föreslagit avvikelser, är huvudsakligen att märka ett tillägg av innehåll, att avskrift av det vid röstsammanräkningen förda protokoll skall tillsändas landstingets expedition. Detta tillägg bör ses i sammanhang med den omständigheten, att utskottet jämväl föreslår upphörande av landstingsmännens hittillsvarande skyldighet att vid landstingsmöte uppvisa sina fullmakter (jfr 24 §). De två mindre korrigeringar i förevarande paragraf, som utskottet ytterligare funnit påkallade, torde icke tarva någon närmare motivering.

Tredje kapitlets rubrik.

Med avseende å tredje kapitlets rubrik föreslår utskottet en formulering, som enligt dess mening bättre motsvarar kapitlets innehåll.

17 §.

Beträffande de föreslagna, delvis förändrade bestämmelserna angående förslags väckande vid landstings möte har utskottet intet annat att anföra än att

de i ett hänseende blivit föremål för ändringsyrkande uti en av de i anledning av propositionen väckta motionerna. Detta yrkande gäller den även i nuvarande landstingsförordning förefintliga undantagsbestämmelsen, att vad såsom regel stadgats angående tiden för förslags avlämnande icke utgör hinder för landstinget att, då synnerligen viktiga skäl därtill föranleda, genom särskilt beslut medgiva upptagande till behandling av förslag, som blivit väckt senare, dock sist första dagen av landstingets möte. Under förmälan, att olägenheter understundom följt av den begränsning, som nämnda undantagsbestämmelse erhållit genom orden »dock sist första dagen av landstingets möte», har motionären hemställt, att dessa ord måtte utgå. Samma förslag har jämväl framförts i det av Norrbottens läns landsting avgivna yttrande över sakkunnigbetänkandet och därigenom blivit föremål för beaktande redan vid propositionens avlåtande. De farhågor med avseende å konsekvenserna av bifall till ifrågavarande förslag, som därvid uttalats av föredragande departementschefen, delas av utskottet, varför utskottet icke ansett sig kunna biträda motionärens hemställan.

21—23 §§.

I samband med föreskrifterna angående böter för förfallolös utevaro från landstingsmöte hade de sakkunniga i sitt förslag intagit stadganden, som sakna motsvarighet i propositionens lagförslag. Det ena av dessa stadganden fastslog uttryckligen, att på landstinget skulle ankomma att pröva såväl avsägelse av landstingsmannauppdrag som uppgivet förfall för utevaro från möte, och det andra avsåg att giva erforderliga föreskrifter för ett fall, då vid saknad av dylika föreskrifter tveksamhet kunde yppa sig, huruvida landstingsman eller suppleant skulle tjänstgöra i landstinget. Vad som föranlett Kungl. Maj:t att ur förslaget utmönstra omförmälda båda stadganden är erinringar, som gjorts av länsstyrelsen i Stockholms län i dess yttrande över sakkunnigbetänkandet. Den härvid uttalade uppfattningen, att dessa stadganden vore onödiga och till en del oegentliga, kan utskottet icke i allo dela. Bestämmelsen, att landstinget skall pröva landstingsmans avsägelse, betingar visserligen, såsom av nämnda länsstyrelse påpekats, en begränsning. Men att den — vederbörligen rättad — upptages i här beaktade sammanhang finner utskottet lämpligt, då vad som i 6 § utsäges angående avsägelses prövning knappast riktar uppmärksamheten i erforderlig grad på landstingets allmänna åliggande härvidlag. Likaledes synes naturligt, att anmält förfalls prövning direkt angives tillkomma landstinget. Och slutligen torde erfarenheten hava ådagalagt, att det tillagda stadgandet angående landstingsmans och suppleants tjänstgöringsförhållande i visst fall kan vara behöfligt. I överensstämmelse med vad som nu yttrats föreslår utskottet komplettering av 23 § i Kungl. Maj:ts förslag. Härigenom har även syntts påkallat, att ordningen mellan de under 21—23 §§ av detta förslag intagna bestämmelserna ändras.

24 och 25 §§.

Såsom redan i förbigående nämnts föreslår utskottet upphörande av landstingsmans skyldighet att vid landstinget uppvisa sin fullmakt. Utskottet finner nämligen icke, att bestämmelsen härom motsvaras av något praktiskt behov, då, såsom jämväl föredragande departementschefen framhållit, andra medel till konstaterande av landstingsmans eller suppleants behörighet torde finnas att vid landstinget tillgå. Genom det i 12 § föreslagna, redan omförmälda tillägget angående länsstyrelsens skyldighet att till landstingets expedition översända avskrift av sammanräkningsprotokollet anser utskottet i varje fall, att på ett ändamålsenligare sätt sörjts för fyllandet av det med fullmakterna avsedda syftet.

Till följd av berörda bestämmelses uteslutande ur 24 § har en mindre omformulering skett i nästföljande lagrum.

31 och 32 §§.

I enlighet med utskottets tidigare uttalade och motiverade mening har vid den föreslagna lagens 31 §, som innehåller föreskrifter angående bordläggning av fråga vid landstings möte, tillfogats ett stadgande om obligatorisk utskottsberedning av de ärenden, som förekomma vid mötet. Stadgandet föreskriver, att intet annat ärende än val må företagas till avgörande, innan det under landstingets möte blivit av utskott berett, såvida icke landstinget på därom framställt yrkande enhälligt annorlunda beslutar.

I 32 § har allenast vidtagits en formell jämkning, betingad av de föreslagna föreskrifterna om beredande utskott vid mötena. I övrigt anser sig utskottet vid denna paragraf böra framhålla, att den formulering, varmed i förslaget anges, under vilka förutsättningar proportionellt valsätt vid ifrågavarande val skall tillämpas, sakligt sett helt överensstämmer med de annorlunda formulerade regler, som för motsvarande fall stadgats i vissa andra författningar.

33 §.

I Kungl. Maj:ts förslag har nuvarande bestämmelse om kvalificerad majoritet såsom villkor för vissa beslut med avseende å valkretsindelningen ersatts av ett motsvarande stadgande, anpassat efter de föreslagna nya grunderna för denna indelning. Av den återgång till i huvudsak nu gällande regler för valkretsindelningen, som utskottet förordat, följer, att ifrågavarande bestämmelse bör avfattas i närmaste överensstämmelse med nuvarande lydelse.

37 §.

De sakkunniga hade föreslagit sådan ändring i fråga om ordningen för landstingsprotokollens justering, att det skulle överlämnas åt landstingen själva att härom besluta, blott med den inskränkning, att justeringen skulle äga rum sist fjorton dagar efter mötets avslutande. Förutsättningen för att en sålunda bestämd tidsfrist skulle kunna medgivas, har emellertid ansetts vara, att, såsom de sakkunniga jämväl föreslagit, nuvarande generella föreskrift om läns-

styrelsens prövning av landstingets beslut icke vidare skulle bibehållas. Vid det förhållandet, att denna förutsättning icke av Kungl. Maj:t godtagits, hava fördens skull bestämmelserna rörande protokollsjusteringen i propositionens förslag återförts till vad därutinnan för närvarande gäller.

Då utskottet däremot på skäl, som vid behandlingen av 55 § skola närmare angivas, funnit sig böra tillstyrka de sakkunnigas förslag i fråga om landstingsbeslutens underställning hos länsstyrelsen, och då möjlighet till annan ordning för protokollsjusteringen än den hittills lagstadgade torde vara synnerligen önskvärd, har utskottet också ansett lämpligt att upptaga de sakkunnigas ovannämnda ändringsförslag beträffande protokollsjusteringen.

42 §.

Det av utskottet föreslagna införandet av obligatorisk utskottsberedning vid landstingsmötena föranleder även ändring i lagförslagets 42 §, varest för närvarande endast talas om landstingets rätt att utse särskilda beredningar.

43 §.

Vid prövningen av de i 43 § intagna föreskrifterna angående ersättning åt innehavare av landstingets förtroendeuppdrag har utskottet jämväl haft att taga ställning till yrkanden i ämnet, som framställt i två av de i anledning av propositionen väckta motionerna. Dessa yrkanden gå ut på höjning av maximibeloppen för dagtraktamente och reseersättning till innehavare av landstingets förtroendeuppdrag. Vid förra årets riksdagsbehandling av frågan om berörda bestämmelsers införande i landstingsförordningen, förelågo motioner av enahanda innehåll. I enlighet med konstitutionsutskottets hemställan ansåg sig riksdagen då ej kunna bifalla den ifrågasatta höjningen. Utskottet finner ej några nya skäl vara förebragta, som nu kunde föranleda att frånga detta riksdagens förra året fattade beslut.

47 §.

Enligt § 54 i förordningen om kommunalstyrelse i stad gäller, att i stad, där magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse fullgöra de å magistraten ankommande bestyr och åligganden, om vilkas besörjande därstädes särskild föreskrift i lag eller författning ej meddelats. På grund härav skulle tydligtvis det såsom lagförslagets 47 § upptagna stadgandet innebära, att däri omförmälda insändande till landstingets förvaltningsutskott av förteckning med taxeringsuppgifter i s. k. fögderistäder skulle ankomma på stadsstyrelsen. Då det riktiga synes vara, att häradskrivarna även för dessa städers vidkommande skola fullgöra sagda åliggande, föreslår utskottet ett tillägg till förevarande stadgande i syfte att giva detsamma denna tillämpning.

50 och 51 §§.

Den i 50 § av utskottet föreslagna ändringen är rent formell.

Vad åter angår 51 §, har utskottet ansett, att motsvarande lagrum enligt de sakkunnigas lagförslag har sitt avgjorda företräde så till vida, som det

icke förutsätter rekvisition, för att till länsstyrelsen inflytande landstingsmedel skola utanordnas till landstinget. Det har nämligen visat sig, att utanordningens beroende av landstingets rekvisition understundom medfört ej obetydliga ränteförluster för detta av det skäl, att vederbörande funktionärer hos landstinget saknat kunskap om att landstingsmedel funnits att rekvirera. Utskottet tillstyrker under sådana förhållanden en avfattning av förevarande lagrum i enlighet med de sakkunnigas förslag.

54 §.

I samband med att i propositionen föreslagits ovan omförmälda ändrade bestämmelser angående valkretsindelningen med möjlighet till städers och landsbygds förening i valkretsar, har befunnits påkallat att även föreslå, att samtliga landstingets beslut, som avse valkretsindelningen, skola underställas Konungen för godkännande. Av utskottets avvikande ståndpunkt i huvudfrågan följer däremot, att en återgång till gällande föreskrifter även på denna punkt bör föreslås.

55 och 56 §§.

I Kungl. Maj:ts förslag återfinnes i 55 § en bestämmelse, som i huvudsak överensstämmer med dem som för närvarande gälla därom, att landstingets beslut för att erhålla bindande kraft i regel skola underställas länsstyrelsen för godkännande. Kungl. Maj:t har således i detta hänseende icke följt de sakkunniga, enligt vilkas förslag länsstyrelsens godkännande endast skulle fordras för beslut i ett visst slag av ärenden, nämligen om befrielse från eller lindring i skyldighet att till visst företag bidra och om beviljande av anslag för dylikt företag. Till stöd för förslaget har i denna del av departementschefen anförts, att det vore av synnerlig vikt, att sambandet mellan länsstyrelsen och landstinget i görligaste mån upprätthålles, detta särskilt med hänsyn därtill, att det enligt departementschefens förmodan eljest skulle bliva vanskligt för länsstyrelsen att rätt fylla de åligganden, som enligt länsstyrelseinstruktionen och andra författningar ankomma på densamma. Behovet av länsstyrelsens prövning vore så mycket större, som den motionsrätt, vilken enligt förslaget tillerkännes förvaltningsutskottet, enligt departementschefens antagande torde komma att verka därhän, att länsstyrelsen icke skulle bliva i tillfälle att bereda eller på förhand pröva åtskilliga frågor, som kunde vara nog så betydelsefulla.

De av de sakkunniga framförda synpunkterna i ämnet och de invändningar, som i motionen I: 282 riktats mot Kungl. Maj:ts förslag i denna del, äro enligt utskottets mening vägande. Från olika håll har vitsordats, att den prövning, som länsstyrelserna ägna åt landstingens beslut, i regel är av mycket ringa praktisk betydelse; det torde ytterst sällan förekomma, att länsstyrelsens godkännande vägras. Då sålunda prövningsförfarandet numera allmänt fått en rent formell karaktär, lär det icke kunna med fog göras gällande, att det även enligt utskottets mening synnerligen värdefulla samarbetet mellan länsstyrelsen och landstinget är beroende av detta förfarandes bibehållande. För

detta samarbete synes på ett mera effektivt sätt vara sört bland annat genom länsstyrelsens rätt till initiativ hos landstinget samt genom landshövdingens självskrivna ledamotskap i styrelserna för större sjukvårdsinrättningar inom länet och befogenheten för honom eller hans ställföreträdare att deltaga i landstingets förhandlingar. Att med hänsyn till faran för avsiktlig mindre noggrannhet i fråga om beslutens laglighet större skäl skulle finnas för en dylik allmän underställning av landstingets än av primärkommunernas beslut synes icke med fog kunna göras gällande. I allt fall torde erforderlig garanti emot lagstridiga beslut ligga i besvärsrätten. Då utskottet alltså anser prövningsförfarandet föråldrat och obehövt samt detsamma medför under sådana förhållanden onödigt expeditjonsarbete, har utskottet funnit sig böra biträda ifrågasvarande motionärens hemställan om dess avskaffande.

Såväl 55 § som 56 § hava från nu angivna utgångspunkter synts böra avfattas i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag. För det bibehållande av underställningsförfarandet i fråga om ett enda slag av avgöranden, som 55 § i denna avfattning innebär, anser utskottet de sakkunnigas skäl övertygande. Vad den senare paragrafen angår kommer därigenom tillbörlig hänsyn att tagas till den av utskottet (vid 37 §) föreslagna ändringen med avseende å landstingsprotokollets justering.

58 §.

En följd av utskottets nyss omförmälda ståndpunkt i fråga om länsstyrelsens prövning av landstingets beslut synes vara, att åtminstone i stort sett de sakkunnigas förslag följes också beträffande de i 58 § inrymda besvärskrifterna. Det innebär, att dessa avfattats i närmare överensstämmelse med motsvarande stadganden i förordningarna om kommunalstyrelse på landet och i stad.

Formuläret till valsedel.

Utskottet har slutligen uppmärksammat, att den nuvarande och i propositionen oförändrad föreslagna rubriken å det vid lagen fogade valsedelsformuläret så till vida kan vara missvisande, som den närmast ger intrycket, att den genom formuläret anvisade valsedelstypen är den enda vid landstingsmannaval tillåtna. En omformulering, som omedelbart klargör, att detta icke är förhållandet, har utskottet alltså ansett sig böra föreslå.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen med förklaring, att de i ifrågasvarande kungl. proposition framlagda lagförslagen icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, samt i anledning av motionerna I: 282, I: 283, I: 284 och II: 437 måtte antaga följande förslag till lagar, nämligen

1:o.

F ö r s l a g

till

L a g

om landsting.

Häri genom förordnas som följer:

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

1 KAP.

1 KAP.

Om landstingsområde och landstingets uppgift.**Allmänna stadganden.**

1 §.

1 §.

I varje län skall finnas ett landsting, sammansatt av ombud för länets landsbygd och de städer i länet, som deltaga i landsting.

I varje län skall finnas ett landsting, vars ledamöter jämte suppleanter utses för länets landsbygd och de städer i länet, som deltaga i landsting, genom val i den ordning, som i denna lag stadgas.

2 §.

Där i anseende till läge eller andra skiljaktiga förhållanden ett för hela länet gemensamt landsting icke anses medföra de med denna lag avsedda fördelar, må Konungen, sedan länsstyrelsen och landstinget blivit hörda, kunna förordna, att mer än ett landsting skall finnas inom länet.

Hava inom ett län flera landsting bildats, må Konungen, där omständigheterna därtill föranleda, kunna efter länsstyrelsens och landstingens hörande förordna, att antalet landsting inom länet skall minskas.

Där i anseende till läge eller andra skiljaktiga förhållanden ett för hela länet gemensamt landsting icke anses medföra de med denna lag avsedda fördelar, må Konungen, sedan länsstyrelsen och landstinget blivit hörda, kunna förordna, att mer än ett landsting skall finnas inom länet.

Hava inom ett län flera landsting bildats, må Konungen, där omständigheterna därtill föranleda, kunna efter länsstyrelsens och landstingens hörande förordna, att antalet landsting inom länet skall minskas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

De delar av ett län, som deltaga i samma landsting, utgöra ett landstingsområde.

2 §.

1 mom. Har stad, som deltagar i landsting, uppnått en folkmängd av minst en etthundrafemtiondel av rikets hela invånarantal, äger staden utträda ur landstinget.

Vill stad, som enligt vad nyss sagts är berättigad till utträde, ej vidare deltaga i landstinget, skall staden delgiva landstinget sitt beslut att utträda. Sker delgivningen inom två år från det årsskifte, vid vilket staden uppnått nämnda folkmängd, skall utträdet äga rum vid utgången av kalenderåret närmast efter det, under vilket landstinget erhållit del av stadens beslut, men eljest vid utgången av andra kalenderåret efter det, varunder delgivning skett.

Beslut att utträda ur landsting skall av staden underställas Konungen, som, därest staden finnes till utträde berättigad, efter landstingets hörande meddelar de närmare föreskrifter, som för beslutets genomförande äro erforderliga.

2 mom. Sådan i landsting icke deltagande stad, vars invånarantal minskats under det, som berättigat staden till utträde ur landsting, må inträda i landsting, sedan staden delgivit landstinget sitt beslut att inträda.

Annan stad, som icke deltagar i landsting, äger inträda i landsting, såvida samstämmade beslut därom fattats av staden och landstinget.

Beslut, som angår stads inträde i landsting, skall underställas Konungen, som, där staden finnes berättigad till

3 §.

1 mom. Har stad, som deltagar i landsting, uppnått en folkmängd av minst 50,000, äger staden utträda ur landstinget.

Vill stad, som enligt vad nyss sagts är berättigad till utträde, ej vidare deltaga i landstinget, skall staden delgiva landstinget sitt beslut att utträda. Sker delgivningen inom två år från det årsskifte, vid vilket staden uppnått nämnda folkmängd, skall utträdet äga rum vid utgången av kalenderåret närmast efter det, under vilket landstinget erhållit del av stadens beslut, men eljest vid utgången av femte kalenderåret efter det, varunder delgivning skett.

Beslut att utträda ur landsting skall av staden underställas Konungen, som, därest staden finnes till utträde berättigad, efter landstingets hörande meddelar de närmare föreskrifter, som för beslutets genomförande äro erforderliga.

2 mom. Stad, som icke deltagar i landsting, äger inträda i landsting, såvida samstämmade beslut därom fattats av staden och landstinget.

Beslut, som angår stads inträde i landsting, skall underställas Konungen, som efter vederbörandes hörande be-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

inträde, efter vederbörandes hörande stämmer tiden för inträdet samt medbestämmer tiden för inträdet samt delar de övriga föreskrifter, som för meddelar de övriga föreskrifter, som beslutets genomförande äro erforderliga. för beslutets genomförande äro erforderliga.

3 §.

Landstinget tillkommer att, i den ordning denna lag stadgar, rådslå och besluta om för landstingsområdet gemensamma angelägenheter, vilka avse allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling, anstalter för kommunikationsväsendets befordrande, hälso- och sjukvård, undervisning, allmän ordning och säkerhet med mera dylikt, såvitt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd, ävensom att handhava de ärenden i övrigt, som enligt beslut av Konung och riksdag skola ankomma på landstinget.

4 §.

Landstinget tillkommer att, i den ordning denna lag stadgar, rådslå och besluta om för landstingsområdet gemensamma angelägenheter, vilka avse allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling, anstalter för kommunikationsväsendets befordrande, hälso- och sjukvård, undervisning, allmän ordning och säkerhet med mera dylikt, såvitt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd, ävensom att handhava de ärenden i övrigt, som enligt beslut av Konung och riksdag skola ankomma på landstinget.

4 §.

Lanstingsmän jämte suppleanter för dem utses inom landstingsområdet genom val i den ordning, som i denna lag stadgas.

Landstingsmännen och deras suppleanter äro i utövningen av sitt uppdrag icke bundna av väljarnas föreskrifter.

2 KAP.

Om val av landstingsmän.

5 §.

Rätt att deltaga i val av landstingsmän jämte suppleanter tillkommer en var inom landstingsområdet i kommuns gemensamma angelägenheter röstberättigad man eller kvinna, som senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugusju års ålder.

Vid valet skall den för vederbörande kommun å landet eller för stad senast

fastställda röstlängd ligga till grund, och ankomme på Konungen att i fråga om sådan längd meddela de särskilda föreskrifter, som erfordras för iakttagande av vad nyss stadgats om viss särskild ålder såsom villkor för rösträtt vid landstingsmannaval.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 §.

1 mom. Valbar till landstingsman eller suppleant för landstingsman är en var inom landstingsområdet vid landstingsmannaval röstberättigad man eller kvinna.

Landstingsman eller suppleant för landstingsman kan ej vara:

a) den som icke råder över sig och sitt gods;

b) den som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller den som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd;

c) den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

Landshövding, landssekreterare, landskamrerare och länsassessor kunna med hänsyn till sin tjänsteställning icke vara landstingsmän.

Hustru vare ej på den grund, att äldre giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden, obehörig att utöva uppdrag, varom nu är fråga.

2 mom. Landstingsman eller suppleant må ej kunna avsäga sig uppdraget, såvida han ej är bosatt utom landstingsområdet eller i fyra år tjänstgjort såsom landstingsman eller uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av landstinget godkännes.

Väljes kvinna till landstingsman eller suppleant, äger hon när som helst avsäga sig uppdraget.

6 §.

1 mom. Valbar till landstingsman eller suppleant för landstingsman är en var inom landstingsområdet vid landstingsmannaval röstberättigad man eller kvinna.

Landstingsman eller suppleant för landstingsman kan ej vara:

a) den som står under förmynderskap;

b) den som är i konkurstillstånd;

c) den som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller den som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd;

d) den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

Landshövding, landssekreterare, landskamrerare och länsassessor samt befattningshavare, som anställts jämlikt 44 §, kunna med hänsyn till sin tjänsteställning icke vara landstingsmän.

7 §.

Landstingsmän jämte suppleanter väljas med de undantag, som i 8 § 7 mom. andra stycket och 8 mom. tredje stycket omförmälas, för fyra år, räknat från och med den 1 januari året efter det, då valet skett.

Landstingsman och suppleant, som utsetts vid val jämlikt nyss åberopade bestämmelser i 8 § 7 och 8 mom., skola tjänstgöra från och med den 1 januari året efter det, då valet skett, och till utgången av tjänstgöringstiden för övriga landstingsmän och suppleanter.

Rörande upphörande i vissa fall tidigare än ovan sägs av uppdrag att vara landstingsman eller suppleant stadgas i 8 § 7 mom. tredje stycket och 8 mom. fjärde stycket.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

8 §.

1 mom. För val av landstingsmän indelas landstingsområdet i valkretsar. För varje valkrets utses, oavsett dess folkmängd, en landstingsman och därutöver efter folkmängden en landstingsman för varje fullt tal af 5,000.

2 mom. Vid landstingsområdes indelning i valkretsar skall med undantag, varom nedan i denna paragraf förmäles, iakttagas, att för varje valkrets komma att utses minst fem, högst nio landstingsmän.

Stad, vars folkmängd utgör minst 20,000, bildar en valkrets, även om flera än nio landstingsmän skola för staden utses.

Stad med mindre folkmängd än 20,000 förenas med annan stad eller andra städer eller med angränsande landsbygd till en valkrets. Delar av samma stad må icke ingå i olika valkretsar.

Vid valkretsindelningen iakttages i övrigt, att området för annan valkrets än den, i vilken två eller flera städer ingå, skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje, samt att

1 mom. För val av landstingsmän indelas landstingsområdet i valkretsar särskilt för landsbygden och särskilt för städerna. För varje valkrets utses, oavsett dess folkmängd, en landstingsman och därutöver efter folkmängden en landstingsman för varje fullt tal av 5,000.

2 mom. Vid landstingsområdes indelning i valkretsar för landsbygden skall med undantag, varom nedan i detta moment förmäles, iakttagas, att för varje valkrets komma att utses minst fem, högst nio landstingsmän.

Vid valkretsindelningen för landsbygden iakttages i övrigt, att området för valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje, samt att delningen verkställles, där så lämp-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

delningen i vad angår landsbygden verkställas, där så lämpligen kan ske, efter domsaga, tingslag eller härad, men eljest efter kommuner. Med tingslag förstås sådan del av domsaga, som utgör egen domkrets.

3 mom. Där iakttagande av ovan givna bestämmelser angående minsta invånarantal för valkrets medför synnerlig olägenhet, må område med minst 10,000 invånare utgöra egen valkrets. Sådan valkrets skall dock på landet utgöras av domsaga eller av ett eller flera tingslag eller härad.

4 mom. Därest det antal landstingsmän, som med tillämpning av nu meddelade föreskrifter bör utses inom ett landstingsområde, icke uppgår till tjugu, skall såsom grund för rättigheten att efter folkmängden välja landstingsmän bestämmas lägre tal än det uti 1 mom. angivna, på det att landstingsmännen antal för hela landstingsområdet må uppgå till minst tjugu; och skall, med tillämpning av häremot svarande reduktion av folkmängdssiffrorna, i övrigt gälla vad ovan i 2 och 3 mom. är stadgat.

5 mom. Indelningen i valkretsar jämte det antal landstingsmän, som skall för varje valkrets utses, fastställas efter ovan angivna grunder av landstinget. Förslag till omförmälda indelning skall till landstinget avgivas av länsstyrelsen.

För landsting, som enligt 1 § andra stycket nybildats, skall efter förslag av länsstyrelsen indelning, varom i detta moment förmäles, fastställas av det äldre landstinget vid dess sista lagtima möte.

ligen kan ske, efter domsaga, tingslag eller härad, men eljest efter kommuner. Med tingslag förstås sådan del av domsaga, som utgör egen domkrets.

Där iakttagande av ovan givna bestämmelser angående minsta invånarantal för valkrets medför synnerlig olägenhet, må område med minst 10,000 invånare utgöra egen valkrets. Sådan valkrets skall dock utgöras av domsaga eller av ett eller flera tingslag eller härad.

3 mom. Stad, vars folkmängd utgör minst 10,000, bildar egen valkrets. Stad med mindre folkmängd än 10,000 skall förenas med annan eller andra sådana städer till en valkrets med minst 10,000, högst 20,000 invånare. Kan förening ej sålunda ske, eller skulle den medföra synnerlig olägenhet, må stad eller städer bilda en valkrets, ändå att folkmängden däri ej uppgår till 10,000.

5 mom. Indelningen i valkretsar jämte det antal landstingsmän, som skall för varje valkrets utses, fastställas efter ovan angivna grunder av landstinget. Förslag till omförmälda indelning skall till landstinget avgivas av länsstyrelsen.

För landsting, som enligt 2 § första stycket nybildats, skall efter förslag av länsstyrelsen indelning, varom i detta moment förmäles, fastställas av det äldre landstinget vid dess sista lagtima möte.

6 mom. Varda de förhållanden, vilka legat till grund för den fastställda indelningen, så ändrade, att jämkning däri till följd av stadgandena i 1—4 mom. här ovan påkallas, eller finnes eljest sådan jämkning nödig, äger landstinget, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa jämkningen; och skall, där ej sådant fall är för handen, som i 7 mom. första stycket och 8 mom. andra stycket avses, jämkningen ske året innan val av landstingsman nästa gång äger rum.

7 mom. Om genom stads inträde i landsting eller genom ändring i den territoriella indelningen landstingsområde utvidgas, äger nästa lagtima landsting, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa den jämkning i valkretsindelningen, som därav må föranledas.

Om folkmängden i det område, varmed landstingsområdet utvidgats, uppgår minst till tal, som enligt 1 eller 4 mom. berättigar till att utse en landstingsman, eller om det antal landstingsmän, som efter sådan jämkning, som i nästföregående stycke sägs, skall utses för den eller de av jämkningen berörda valkretsar, är högre än det antal landstingsmän, som före jämkningen utsetts för den eller de äldre valkretsar, jämkningen omfattat, skall å den för landstingsmannaval stadgade tid året efter det jämkningen verkstälts val företagas inom den eller de valkretsar, som må hava vid jämkningen nybildats av det överförda området eller del därav eller ock eljest berörts av jämkningen, ändå att val av landstingsmän därstädes eljest icke det året skulle äga rum.

Därest val på grund av bestämmelserna i nästföregående stycke företages, äga de landstingsmän och suppleanter, som före jämkningen utsetts för den eller de äldre valkretsar, jämkningen omfattat, icke med sina befattningar fortfara längre än till början av tjänstgöringstiden för de vid berörda val utsedda landstingsmän och suppleanter.

I fall, som i första stycket av detta moment avses, skall det förslag till jämkning i valkretsindelning, som av länsstyrelsen avgives, tillika innehålla uppgift å de val, som med anledning av jämkningen skola enligt andra stycket företagas, ävensom å de landstingsmän och suppleanter, för vilka enligt tredje stycket tjänstgöringstiden inskränkes.

8 mom. Utträder stad ur landsting eller upphör på grund av ändring i den territoriella indelningen område, som bildar egen valkrets, att deltaga i visst landsting, äga de för staden eller valkretsen utsedda landstingsmän och suppleanter icke fortfara med sina befattningar.

Om genom ändring i den territoriella indelningen område, som utgör del av en eller flera valkretsar, upphör att deltaga i visst landsting, äger nästa lagtima landsting, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa den jämkning i valkretsindelningen, som därav må föranledas.

Om folkmängden i område, som upphört att deltaga i visst landsting, uppgår minst till tal, som enligt 1 eller 4 mom. berättigar till att utse en landstingsman, eller om det antal landstingsmän, som efter sådan jämkning, som i nästföregående stycke sägs, skall utses för den eller de av jämkningen berörda valkretsar, är lägre än det antal landstingsmän, som före jämkningen utsetts

för den eller de äldre valkretsar, jämkningen omfattat, skall å den för landstingsmannaval stadgade tid året efter det jämkningen verkstälts val företagas inom den eller de valkretsar, som berörts av jämkningen, ändå att val av landstingsmän därstädes eljest icke det året skulle äga rum.

Därest val på grund av bestämmelserna i nästföregående stycke företages, äga de landstingsmän och suppleanter, som före jämkningen utsetts för den eller de äldre valkretsar, jämkningen omfattat, icke med sina befattningar fortfara längre än till början av tjänstgöringstiden för de vid berörda val utsedda landstingsmän och suppleanter.

I fall, som i andra stycket av detta moment avses, skall det förslag till jämkning i valkretsindelning, som av länsstyrelsen avgives, tillika innehålla uppgift å de val, som med anledning av jämkningen skola enligt tredje stycket företagas, ävensom å de landstingsmän och suppleanter, för vilka enligt fjärde stycket tjänstgöringstiden inskränkes.

9 §.

Val av landstingsmän skall förrättas tredje söndagen i september månad eller i stad, där magistraten så beslutar, närmast därförut infallande lördag.

Valet må dock utsättas till annan dag i september månad, därest samma år valet skall äga rum, på landet kommunalfullmäktige eller, där sådana icke finnas, kommunalstämma å ordinarie sammankomst i mars månad och i stad stadsfullmäktige eller, där sådana icke finnas, allmänna rådstugan å ordinarie sammankomst i maj månad sådant beslutar med minst två tredjedelar av de vid omröstningen deltagandes röster.

Beslutas, på sätt i denna paragraf sägs, annan dag än tredje söndagen i september, skall underrättelse därom meddelas länsstyrelsen före juli månads utgång det år valet äger rum.

10 §.

Valen av landstingsmän och suppleanter äro omedelbara och ske med slutna sedlar.

Vid valen skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken.

Å valsedel skall ovanför namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av valmän eller för viss meningsriktning).

Valsedeln skall antingen upptaga namnen i en följd, det ena under det andra, eller ock avfattas på sätt formulär 1 vid denna lag utvisar.

I förra fallet må namnen å valsedeln vara högst dubbelt så många som det antal landstingsmän, vilka skola utses för valkretsen; skall endast en landstingsman utses för valkretsen, må dock valsedel innehålla tre namn. Namnen gälla själva landstingsmannavalet samt, i den mån de därvid icke tagas i anspråk, val av suppleant för avgången landstingsman.

I senare fallet må å sedelns vänstra sida upptagas högst två namn utöver det antal landstingsmän valet avser. Dessa namn skola uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva landstingsmannavalet samt, i den mån nam-

nen därvid icke tagas i anspråk, val av suppleant för avgången landstingsman. För suppleantvalet må dessutom i motsvarande rum å sedelns högra sida uppföras högst två namn för vart och ett av de för själva landstingsmannavalet upptagna namnen. Upptager rum å sedelns högra sida två namn, skola de förekomma det ena under det andra.

Valsedel bör innehålla tydlig uppgift på den eller de utseddans namn, titel eller yrke och hemvist, så ock den beteckning i övrigt, som kan vara nödig för att fullt otvetydigt utmärka, vem eller vilka åsyftas.

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken saknar partibeteckning eller upptager sådan å annat ställe än ovanför namnen;

vilken icke upptager något giltigt namn.

Är något namn å valsedeln överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, eller upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, anses sådant namn såsom obefintligt.

Äro å valsedel upptagna flera namn än ovan är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av suppleant för landstingsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga. För val av suppleant särskilt upptaget namn, som saknar motsvarande namn för själva landstingsmannavalet, anses såsom obefintligt.

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

11 §.

1 mom. Val av landstingsmän skall å landet förrättas distriktsvis.

Höra delar av samma kommun till olika valkretsar för landstingsmannaval, bildar varje del ett valdistrikt, såvida icke i enlighet med vad nedan sägs ytterligare delning i valdistrikt förekommer.

Kommun, som icke är delad i valdistrikt på sätt nyss är sagt eller i valkretsar för val av kommunalfullmäktige, så ock valkrets, som nu nämnts, bilda var för sig ett valdistrikt, där icke på grund av bestämmelserna i lagen om val till riksdagen del av kommun eller del av sådan valkrets utgör valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, i vilket fall sådan del bildar eget valdistrikt jämväl vid landstingsmannaval.

Enligt lagen om val till riksdagen meddelat beslut om distriktsindelning skall, där det icke på anförda besvär undanröjts, träda i tillämpning beträffande landstingsmannaval, som förrättas enligt den under nästpåföljande år upprättade röstlängden.

2 mom. Å landet skall, med avseende å valets förrättande, i övrigt iakttagas följande:

a) Valförrättare är i varje valdistrikt den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen utses för val till riksdagens andra kammare.

b) Förrättningslokal och de tider på dagen, under vilka valförrättningen skall äga rum, bestämmas av valförrättaren med iakttagande av att valet skall fortgå minst två timmar före klockan tre eftermiddagen och minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen, samt att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom kommunen, uppehåll skall göras för den tid gudstjänsten pågår. Om valförrättarens beslut skall underrättelse meddelas länsstyrelsen före juli månads utgång det år valet äger rum.

c) Om valet utfärdar länsstyrelsen i god tid förut kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i ortstidningar. I kungörelsen upptages antalet landstingsmän, som skola väljas inom varje valkrets, och angivas noggrant för varje valdistrikt förrättningslokalen och tiden för valet.

d) Med iakttagande av vad i 5 § är stadgat om rösträtt gäller beträffande rösträttens utövning vad om kommunalfullmäktigval är föreskrivet.

e) Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Vid förrättningen skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas för det ändamål, varom här nedan förmäles. Innan valkuvert utlämnas, skall därå intryckas en stämpel, utvisande det valdistrikt, för vilket förrättningen äger rum. Blanketter till valsedlar skola jämväl å vallokalen tillhandahållas. Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

Valmännen äga avgiva sina röster i den tur, de anmäla sig hos ordföranden. Till varje valman utlämnas ett valkuvert.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för en var att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnat, att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka över att valmans förehavande där ej må av någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet. Sedan valkuvertet tillslutits, överlämnar valmannen utan dröjsmål personligen detsamma till ordföranden. Efter det ordföranden förvissat sig om att den, vilken avlämnar valkuvertet, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, ävensom tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat, men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid namnet på den, vars rösträtt utövats, göres anteckning att rösträtten begagnats. Valman, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äger att till biträde vid röstningen anlita den han själv därtill utser.

Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som äkta make är berättigad avlämna vid valförrättningen, är särskilt stadgat.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillen äro obrutna.

De valmän, som, då uppehåll för gudstjänst eller eljest göres i valet eller valet skall sluta, äro tillstädes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill, men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att i den ordning de anmäla sig avlämna sina valsedlar. När alla, som vid det för valets slut fastställda klockslag äga tillträde till valet, avlämnat sina valsedlar, förklare ordföranden röstningen avslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnorna och räknas öppnade. I det protokoll, som skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Vid avfattande av protokollet bör till ledning tjäna formulär, som av Konungen fastställas. Valkuverten inläggas härefter i ett eller flera hållfasta omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillen skola därefter i protokollet avtryckas. Därjämte skall i protokollet angivas antalet omslag, vari valkuverten inlagts.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas förrättningen. Ordföranden insände därefter ofördröjligen till den myndighet, som har att sammanräkna de avgivna rösterna, dels det eller de förseglade omslag, vari valkuverten äro inlagda, dels ock valprotokollet och röstlängden. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

3 mom. I stad är magistraten valförrättare och skall beträffande rösträttens utövning, med iakttagande av vad i 5 § är stadgat om rösträtt, samt beträffande de tider på dagen, under vilka valförrättningen skall fortgå, gälla vad om stadsfullmäktigval är föreskrivet. I övrigt skall med avseende å valets förrättande i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad ovan i 2 mom. b), c) och e) sägs.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

12 §.

1 mom. För valkrets, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, skall länsstyrelsen vid offentlig, i en eller flera av ortens mest spridda tidningar minst sex dagar förut kungjord förrättning sammanräkna de avgivna rösterna. Denna förrättning skall verkställas, så snart omständigheterna det medgiva.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av det vid förrättningen förda protokoll. Med protokollets uppläsning är valet avslutat, varefter länsstyrelsen genast skall till

(Utskottets förslag.)

12 §.

1 mom. För valkrets, som består av landsbygdsområde, skall länsstyrelsen vid offentlig, i en eller flera av ortens mest spridda tidningar minst sex dagar förut kungjord förrättning sammanräkna de avgivna rösterna. Denna förrättning skall verkställas, så snart omständigheterna det medgiva.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av det vid förrättningen förda protokoll. Med protokollets uppläsning är valet avslutat, varefter länsstyrelsen genast skall till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

vederbörande återställa den röstlängd, som för sammanräkningen insänts.

2 mom. I stad, som bildar egen valkrets, skall magistraten sammanräkna rösterna. Där sammanräkningen ej äger rum omedelbart efter röstningens avslutande, skall vid valförrättningen tid och ställe för sammanräkningen tillkännagivas.

För annan stadsvalkrets sammanräknas rösterna av magistraten i den folkrikaste staden. Tid och ställe för sammanräkningen skall *minst tre dagar* därförut kungöras i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Sammanräkning av rösterna skall påbörjas inom *sju* dagar från valförrättningarnas avslutande.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av protokoll över sammanräkningen. Med protokollets uppläsning är valet avslutat, varefter från annan magistrat inkommen röstlängd genast återställes.

3 mom. Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som till länsstyrelsen eller magistraten inkommit, är särskilt stadgat.

4 mom. Vid rösternas sammanräknande användas av Konungen fastställda blanketter med anvisningar, och bör vid avfattande av protokoll över röstsammanräkningen till ledning tjäna formulär, som av Konungen fastställes.

Samtliga valsedlar inläggas, de godkända och de underkända var för sig, i omslag, vilka, innan förrättningen avslutas, förses med minst två närvarandes sigill. De sålunda inlagda valsedlarna skola förvaras, till dess valet vunnit laga kraft eller, i händelse av besvär, dessa blivit avgjorda.

5 mom. Länsstyrelse eller magistrat, som verkställt röstsammanräkning, åligger att utan lösen skyndsamt låta tillställa var och en landstingsman och suppleant ett utdrag av *valprotokollet*, i vad det den ene eller den andre rör; gällande detta protokollsutdrag såsom fullmakt för den valde. Magistraten skall ock inom tre dagar efter röstsammanräkningen till läns-

vederbörande återställa den röstlängd, som för sammanräkningen insänts.

2 mom. I stad, som bildar egen valkrets, skall magistraten sammanräkna rösterna. Där sammanräkningen ej äger rum omedelbart efter röstningens avslutande, skall vid valförrättningen tid och ställe för sammanräkningen tillkännagivas.

För annan stadsvalkrets sammanräknas rösterna av magistraten i den folkrikaste staden. Tid och ställe för sammanräkningen skall *sist dagen* därförut kungöras i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Sammanräkning av rösterna skall påbörjas inom *fyra* dagar från valförrättningarnas avslutande.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av protokoll över sammanräkningen. Med protokollets uppläsning är valet avslutat, varefter från annan magistrat inkommen röstlängd genast återställes.

5 mom. Länsstyrelse eller magistrat, som verkställt röstsammanräkning, åligger att *översända avskrift av protokollet över förrättningen till landstingets expedition samt att* utan lösen skyndsamt låta tillställa var och en landstingsman och suppleant ett utdrag av *detsamma*, i vad det den ene eller den andre rör; gällande detta protokollsutdrag såsom fullmakt för

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

styrelsen insända *protokoll* över förrättningen, upptagande de personers namn och boningsort, som blivit till landstingsmän och suppleanter utsedda, med angivande tillika av den ordning, i vilken suppleanterna skola i stället för varje särskild landstingsman till tjänstgöring inkallas.

Länsstyrelsen låter i länskungörelserna meddela underrättelse om samtliga valens utgång.

den valde. Magistraten skall ock inom tre dagar efter röstsammanräkningen till länsstyrelsen insända *utdrag av protokollet* över förrättningen, upptagande de personers namn och boningsort, som blivit till landstingsmän och suppleanter utsedda, med angivande tillika av den ordning, i vilken suppleanterna skola i stället för varje särskild landstingsman till tjänstgöring inkallas.

Länsstyrelsen låter i länskungörelserna meddela underrättelse om samtliga valens utgång.

13 §.

Vid förrättning för rösternas sammanräknande skall förfaras på följande sätt:

1 mom. a) Sedan valsedlarna ordnats efter partibeteckning, skall inom varje parti, till den utsträckning, som för utseendet av stadgat antal landstingsmän är nödig, genom särskilda sammanräkningar bestämmas ordning mellan de namn å partiets valsedlar, vilka, enligt vad i 10 § sägs, avse själva landstingsmannavalet.

Vid varje sammanräkning gäller valsedel allenast för ett namn.

b) Vid första sammanräkningen gäller valsedel för det namn, som står först å sedeln.

Partiets valsedlar ordnas i grupper så, att sedlar med samma första namn bilda en grupp.

Valsedlarna inom varje grupp räknas, och deras antal utgör gruppens rösttal. Samma tal är också jämförelsetal för det namn, som står först på gruppens valsedlar.

Det namn, vars jämförelsetal är störst, erhåller första platsen i ordningen.

c) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel för det namn, vilket, bortsett från namn, som redan erhållit plats i ordningen, står främst å sedeln.

Den eller de grupper, vilkas valsedlar vid närmast föregående sammanräkning gällde för det namn, som erhöll plats i ordningen, upplösas, och nämnda valsedlar ordnas i nya grupper så, att sedlar, som vid den pågående sammanräkningen gälla för ett och samma namn, bilda en grupp; däremot bibehållas övriga befintliga grupper oförändrade.

Valsedlarna inom varje nybildad grupp räknas, och deras antal utgör gruppens rösttal.

För de namn, för vilka finnas gällande valsedlar, beräknas rösttal och jämförelsetal.

Rösttalet för ett namn är lika med rösttalet för den grupp eller sammanlagda rösttalet för de grupper, vilkas valsedlar gälla för namnet.

Jämförelsetalet för ett namn är lika med dess rösttal, där icke grupp av valsedlar, som gälla för namnet, deltagit i besättandet av förut utdelad plats. Har så skett, erhålles namnets jämförelsetal genom att dela dess rösttal med det tal, som motsvarar den del, gruppen tagit i besättandet av plats eller platser, som utdelats (gruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera grupper av valsedlar, som gälla för namnet, deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa gruppers sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en grupp beräknas sålunda, att gruppens rösttal delas med största jämförelsetalet vid sammanräkningen närmast före gruppens bildande.

Det namn, vars jämförelsetal är störst, erhåller plats i ordningen.

d) Bråktal, som uppkommer vid delning, beräknas i decimaler, två till antalet. Højning av den sista decimalsiffran må ej äga rum.

2 mom. a) Skola två eller flera landstingsmannaplatser besättas, fördelas de mellan de olika partierna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas det parti, vilket för varje gång uppvisar det största av nedan angivna jämförelsetal. Plats, som blivit ett parti tilldelad, besättes genast så, att partiets första plats tillerkännes den, vars namn är det första i ordningen inom partiet, partiets andra plats den, som bär andra namnet i ordningen, partiets tredje plats den, som bär tredje namnet i ordningen, och så vidare efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från ett eller flera andra partier.

Jämförelsetalet är lika med partiets rösttal, så länge partiet ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jämförelsetalet för varje gång så, att partiets rösttal delas med det tal, som motsvarar antalet av partiet tilldelade platser, ökat med 1. Har samma person erhållit platser från två partier, skall dock, vid beräkning av det antal platser, som utdelats, vardera platsen anses blott såsom en halv plats; har någon erhållit platser från tre partier, anses varje sådan plats såsom en tredjedels plats; och så vidare efter samma grund.

Har ett parti redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar antalet namn å partiets valsedlar, varde det från vidare jämförelse uteslutet.

b) Skall blott en plats besättas, tillfaller platsen den, vars namn står främst i ordningen inom det parti, som enligt vad ovan under a) sägs, har största jämförelsetalet.

3 mom. a) Sedan valet av landstingsmän blivit avslutat, skola suppleanter utses sålunda, att för landstingsman, vald för parti, som endast tilldelats en plats, företagas två nya sammanräkningar inom detta parti, samt att för varje annan landstingsman företages en ny sammanräkning inom det parti, för vilket han blivit vald. Har landstingsman fått sig tillerkänd plats från flera partier, anses han vald för det parti, från vilket plats först tilldelades honom.

De nya sammanräkningarna skola ske i den ordning, vari landstingsmännen blivit valda.

Vid varje ny sammanräkning tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka gällde för landstingsmannens namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades

plats i ordningen. Varje valsedel gäller såsom hel röst. Med iakttagande av att namn å någon, som blivit genom valet utsedd till landstingsman, anses såsom obefintligt, skall röstvärdet tillgodoräknas det namn, som står främst av de för den ifrågavarande landstingsmannen särskilt upptagna suppleantnamnen eller, om sådant namn ej finnes, det namn för själva landstingsmannavalet, som står främst å sedel, eller, om ej heller sådant namn finnes, det namn, som står främst bland samtliga suppleantnamnen å sedeln.

Den, som erhållit högsta rösttalet, är vald till suppleant.

b) Vid valtillfället skall, särskilt för varje landstingsman, bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna från det parti, för vilket han valts, skola i hans ställe inkallas. Härvid iakttages, beträffande landstingsman, vald för parti, som tilldelats endast en landstingsmannaplat, att företräde tillkommer den av suppleanterna, som blivit tidigare vald, samt beträffande annan landstingsman, att suppleant, som utsetts genom den för landstingsmannen företagna sammanräkning, intager plats framför annan suppleant, och att i övrigt företräde tillkommer suppleant, som blivit tidigare vald.

4 mom. Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

5 mom. Hava landstingsmän icke blivit till föreskrivet antal valda, skall, för utseende av felande antal landstingsmän jämte suppleanter, nytt val ofördröjligen anställas.

Äro landstingsmän men ej suppleanter valda till vederbörligt antal, skall vid valet bero.

14 §.

Är någon missnöjd med valet, må han däröver hos Konungen anföra besvär; och skall han, vid förlust av talan, sist inom en månad efter den dag, då valet avslutats, ingiva sina till Konungen ställda besvär till länsstyrelsen, som genom kungörelse, vilken i en eller flera av ortens mest spridda tidningar införes, utsätter viss kort tid, inom vilken förklaring över besvaren må avlämnas till länsstyrelsen, varjämte länsstyrelsen, om röstsammanräkningen verkstälts av magistrat, från denna inforrdrar de avgivna valsedlarna samt övriga valet rörande handlingar. Sedan den för förklaringsavgivande bestämda tid tilländagått, har länsstyrelsen att besvaren jämte de förklaringar, som må hava inkommit, ävensom protokoll över valet, valsedlarna och övriga valet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända för att i regeringsrätten skyndsamt föredragas och avgöras.

Skiljes den valde från uppdraget, skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas. Länsstyrelsen låter sådan underrättelse i länskungörelserna införa samt inkallar, om icke i följd av besvär över valet annan person förklarats vara vald, till ordinarie landstingsman den suppleant, som enligt den vid valtillfället bestämda ordning bör i stället inträda.

Förklaras hela valförrättningen olaglig, förordnar länsstyrelsen om ofördröjligt företagande av nytt val samt om tid och ställe för valet. I övrigt gäl-

ler vid det nya valet i tillämpliga delar vad här ovan är stadgat om de allmänna valen.

15 §.

I stad, där magistrat icke finnes, skall vad i detta kapitel är stadgat i avseende å magistrat gälla om den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse.

3 KAP.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

**Om landstingets möten och om Om landstingsmöte och om för-
förslagsrätt till landstinget samt slagsrätt till landstinget samt om
om ersättning åt landstingsman. hinder för och ersättning åt lands-
tingsman.**

16 §.

Till lagtima möte sammanträder utan särskild kallelse landstinget i länets residensstad varje år den första måndagen i september månad; dock må, på därom av föregående landsting gjord framställning eller i anseende till inträffade utomordentliga händelser, länsstyrelsen kunna utsätta annan samlingsort.

17 §.

1 mom. Rättighet att vid lagtima möte väcka förslag tillkommer länsstyrelsen samt medlem av landstinget och landstingets i 39 § omnämnda förvaltningsutskott.

Förslag bör, för att kunna komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast den 1 augusti avlämnat till landstingets expedition; dock må förvaltningsutskott jämväl efter nämnda tid men ej senare än fjorton dagar före början av landstingets möte väcka dylikt förslag.

Vad nu är stadgat angående tiden för förslags avlämnande utgör icke hinder för landstinget att, då synnerligen viktiga skäl därtill föranleda, genom särskilt beslut medgiva upptagande till behandling av förslag, som blivit väckt senare, dock sist första dagen av landstingets möte.

Ej må i annan ordning än nu nämnts förslag komma under landstingets överläggning, såvida icke förslaget av Konungen hänskjutits till landstinget eller härleder sig från och står i sammanhang med förut i behörig ordning väckt förslag.

2 mom. Till landstinget i behörig ordning inkomna förslag skola tryckas och, såvitt ske kan, minst åtta dagar före mötet början översändas till länsstyrelsen ävensom till samtliga landstingsmän.

Över de ärenden, som skola förekomma å mötet, skall av förvaltningsutskottet upprättas en föredragningslista, som skall tryckas och utdelas på sätt nyss är sagt.

18 §.

Till urtima möte sammanträder landstinget endast i de fall, att Konungen omedelbart eller på framställning av länsstyrelsen därom förordnar, eller att sådant möte för handläggning av vissa bestämda ärenden beslutas av tre fjärdedelar av landstingets på lagtima möte såsom närvarande antecknade medlemmar.

Urtima möte, som av landstinget beslutas, må ej äga rum förr än minst två månader efter det lagtima möte avslutats.

19 §.

Kungörelse om urtima möte skall utfärdas av länsstyrelsen, och böra de ärenden, som därvid skola handläggas, uppgivas i kungörelsen. Kungörelsen skall av länsstyrelsen i god tid avsändas för intagande minst fjorton dagar före mötet i en eller flera av länets mest spridda tidningar, varjämte samtliga landstingsmän skola särskilt underrättas om mötet.

20 §.

Vid urtima möte må ej förhandlas eller beslutas över andra ärenden än dem, för vilkas handläggning landstinget blivit sammankallat, eller som länsstyrelsen enligt den om urtima mötet utfärdade kungörelsen särskilt hänskjutit till landstingets prövning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

21 §.

21 §.

Landstingsman, som ej bor å den ort, där landstinget hålles, åtnjuter under landstingets möte samt under resan fram och åter av landstingets medel dagtraktamente med tolv kronor ävensom reseersättning, beräknad efter lägsta skjuts- och åkdonslega, där icke järnväg är att tillgå eller fartygs-lägenhet begagnas, samt avgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongs-plats på fartyg, där resan såmedelst sker.

Landstingsman, som bor i den ort, där landstinget hålles, åtnjuter under landstingets möte av landstingets medel dagtraktamente med nio kronor.

Traktamente under landstingets möte må icke utgå för längre tid än

Avgår landstingsman under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, låter länsstyrelsen sådant i länskungörelserna införa och inkallar till ordinarie landstingsman den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

Inträffar för landstingsman eller behörigen kallad suppleant sådant hinder, att han ej kan vid landstinget sig inställa, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta länsstyrelsen, som till tjänstgöring vid det landsting inkallar suppleant efter vad nyss är sagt. Den, för vilken hinder uppkommit, åligger tillika att, så fort ske kan, till landstingets expedition insända skriftlig anmälan om det inträffade hindret och dess beskaffenhet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

tio dagar i följd, räknat från mötets början.

Till den, som under pågående möte inträtt i tjänstgöring, sedan av honom anmält hinder av landstinget underkänts, må för resan till och från mötet icke utgå traktamente eller reseersättning, såvida sådan gottgörelse utgått till annan, som på sätt *nedan i 22 §* sägs inkallats i hans ställe.

22 §.

Avgår landstingsman under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, låter länsstyrelsen sådant i länskungörelserna införa och inkallar till ordinarie landstingsman den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

Inträffar för landstingsman eller behörigen kallad suppleant sådant hinder, att han ej kan vid landstinget sig inställa, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta länsstyrelsen, som till tjänstgöring vid det landsting inkallar suppleant efter vad nyss är sagt. Den, för vilken hinder uppkommit, åligger tillika att, så fort ske kan, till landstingets expedition insända skriftlig anmälan om det inträffade hindret och dess beskaffenhet.

Uppkommer för landstingsman eller suppleant, som inställt sig vid landstinget, sådant hinder, att han ej vidare kan tjänstgöra vid det landsting, skall han ofördröjligen anmäla hindret hos landstingets ordförande, å vilken det ankommer att skyndsamt underrätta länsstyrelsen. Det ankommer därefter på länsstyrelsen att ofördröjligen inkalla suppleant efter vad förut är sagt.

Uppkommer för landstingsman eller suppleant, som inställt sig vid landstinget, sådant hinder, att han ej vidare kan tjänstgöra vid det landsting, skall han ofördröjligen anmäla hindret hos landstingets ordförande, å vilken det ankommer att skyndsamt underrätta länsstyrelsen. Det ankommer därefter på länsstyrelsen att ofördröjligen inkalla suppleant efter vad förut är sagt.

22 §.

Landstinget prövar av landstingsman eller suppleant hos landstinget gjord framställning om befrielse från uppdraget och fråga om förfall för utelämnande från landstingsmöte.

Suppleant, som i anledning av anmält hinder på kallelse inställt sig, skall tjänstgöra såsom landstingsman, ändå hindret icke godkänts; den, vars hinder underkänts, likväl obetaget att efter anmälan hos landstinget i suppleantens ställe taga säte i landstinget.

Landstingsman eller behörigen kallad suppleant, som utan anmält, av landstinget godkänt hinder uteblir, skall böta till landstingskassan för varje dag, han är frånvarande, fem kronor, men dubbelt, om han i fall, som i 21 § andra stycket avses, underlåter att underrätta länsstyrelsen eller göra anmälan till landstingets expedition, eller om landstinget måste i anseende till de närvarandes fåtalighet inställas eller upplösas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

23 §.

Landstingsman eller behörigen kallad suppleant, som utan anmält, av landstinget godkänt hinder uteblir, skall böta till landstingskassan för varje dag, han är frånvarande, fem kronor, men dubbelt, om han i fall, som i 22 § andra stycket avses, underlåter att underrätta länsstyrelsen eller göra anmälan till landstingets expedition, eller om landstinget måste i anseende till de närvarandes fåtalighet inställas eller upplösas.

23 §.

Landstingsman, som ej bor å den ort, där landstinget hålles, åtnjuter under landstingets möte samt under resan fram och åter av landstingets medel dagtraktamente med 12 kronor ävensom reseersättning, beräknad efter lägsta skjuts- och åkdonslega, där icke järnväg är att tillgå eller fartygslägenhet begagnas, samt avgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på fartyg, där resan så medelst sker.

Landstingsman, som bor å den ort, där landstinget hålles, åtnjuter under landstingets möte av landstingets medel dagtraktamente med nio kronor.

Traktamente under landstingets möte må icke utgå för längre tid än tio dagar i följd, räknat från mötets början.

Till den, som under pågående möte inträtt i tjänstgöring, sedan av honom anmält hinder av landstinget underkänts, må för resan till och från mötet icke utgå traktamente eller reseersättning, såvida sådan gottgörelse utgått till annan, som på sätt i 21 § sägs inkallats i hans ställe.

4 KAP.

Om landstingets förhandlingar.

24 §.

Vid varje landstings första sammanträde företages upprop av landstingsmännen för samtliga valkretsar.

Den, som första gången efter förrättat val inställer sig till tjänstgöring såsom landstingsman, bör förete sin fullmakt.

24 §.

Vid varje landstings första sammanträde företages upprop av landstingsmännen för samtliga valkretsar.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

25 §.

Efter upprop och företeende av fullmakter, där sådant jämligt 24 § vid uppropet ägt rum, utser landstinget å lagtima möte bland tingets ordinarie ledamöter en ordförande och en vice ordförande för tiden intill nästa lagtima möte.

Upphör under nämnda tid ordföranden eller vice ordföranden att vara landstingsman, upphör jämväl befattningen som ordförande eller vice ordförande.

25 §.

Sedan upprop av landstingsmännen ägt rum, utser landstinget å lagtima möte bland tingets ordinarie ledamöter en ordförande och en vice ordförande för tiden intill nästa lagtima möte.

Upphör under nämnda tid ordföranden eller vice ordföranden att vara landstingsman, upphör jämväl befattningen som ordförande eller vice ordförande.

26 §.

Den landstingsman, som bevisat de flesta landstingsmöten, eller, där två eller flera landstingsmän deltagit i lika många möten, den av dem, som är till levnadsåren äldst, för ordet till dess ordförande blivit vald. Inträffar under landstingets möte samtidigt förfall för både ordförande och vice ordförande, utses under ordförandeskap av den ledamot, som enligt vad nyss sagts skall anses såsom äldst, en av landstingets ordinarie ledamöter att tjänstgöra som ordförande till dess förfallet upphört.

Vid samtidigt förfall för både ordförande och vice ordförande under den tid, då landstinget ej är samlat till möte, skall landstingets äldste ledamot tjänstgöra som ordförande till dess förfallet upphört.

Därest under tiden mellan landstingets lagtima möten ordföranden avgår eller hans befattning eljest upphör, skall vice ordföranden tjänstgöra som ordförande intill nästa lagtima möte. Skulle under samma tid jämväl vice ordföranden avgå eller hans befattning upphöra, skall landstingets äldste ledamot tjänstgöra som ordförande.

Länsstyrelsen kallar äldste ledamoten till tjänstgöring, varom ovan är stadgat.

27 §.

Landstinget må ej överlägga eller fatta beslut, därest icke minst två tredjedelar av dess ledamöter äro tillstädes.

28 §.

Landstingets förhandlingar skola vara offentliga; dock må landstinget för någon särskild fråga kunna besluta, att överläggning skall hållas inom lyckta dörrar.

29 §.

Ordföranden vakar över ordningen vid landstingets förhandlingar, lämnar ordet åt landstingets ledamöter i den ordning de anmält sig därtill, och kan, efter varning, utvisa åhörare, som förhåller sig oskickligt.

30 §.

Landstinget meddelar i en arbetsordning de föreskrifter, som utöver vad ovan nämnts för landstingets sammanträden och ärendenas behandling anses nödiga.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

31 §.

Framställes under landstingets möte av minst två ledamöter yrkande om bordläggning av ärende, vilket förut icke blivit uppskjutet, eller som uppskjutits allenast för beredning, varom i 42 § förmäles, då skall med ärendets slutliga avgörande anstå så länge som påyrkats, dock icke utan landstingets medgivande längre än till nästa dag, då sammanträde hålles.

(Utskottets förslag.)

31 §.

Ej må annat ärende än val företagas till avgörande, innan det under landstingets möte blivit av utskott berett, såvida icke landstinget på därom framställt yrkande enhälligt annorlunda beslutar.

Framställes under landstingets möte av minst två ledamöter yrkande om bordläggning av ärende, vilket förut icke blivit uppskjutet, eller som uppskjutits allenast för beredning, varom ovan förmäles, då skall med ärendets slutliga avgörande anstå så länge som påyrkats, dock icke utan landstingets medgivande längre än till nästa dag, då sammanträde hålles.

32 §.

Val av ledamöter och suppleanter i landstingets förvaltningsutskott samt av personer för sådan beredning, varom förmäles i 42 §, skall, där två eller flera personer skola utses, ske proportionellt på sätt därom särskilt är stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det tal, som uppkommer, när antalet personer valet avser ökas med 1.

32 §.

Val av ledamöter och suppleanter i landstingets förvaltningsutskott samt av personer för beredning, varom förmäles i 31 och 42 §§, skall, där två eller flera personer skola utses, ske proportionellt på sätt därom särskilt är stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det tal, som uppkommer, när antalet personer valet avser ökas med 1.

33 §.

1 mom. Där fråga icke är om val, som enligt 32 § skall verkställas proportionellt, framställer ordföranden, sedan överläggningen förklarats avslutad, i varje ärende proposition, så avfattad, att den må kunna med ja eller nej besvaras.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där omröstning ej begäres, med klubbslag. Äskas omröstning, skall den verkställas öppet, utom vid val, då den skall ske med slutna sedlar. Rösterna avlämnas efter upprop; och äger varje landstingsman en röst. Där ej för särskilda fall, som avses i 18 § här ovan eller nedan i 2 mom., annorlunda är stadgat, bestämmes utgången genom enkel röstpluralitet. Utfalla vid öppen omröstning rösterna lika å bägge sidor, gäller den mening, som ordföranden biträder. Genom lottning bestämmes företrädet emellan dem, som vid val erhålla lika antal röster.

Vägrar ordföranden att framställa proposition å gjort yrkande, skall han, såvida någon ledamot det äskar, till landstingets avgörande hänskjuta frågan, om yrkandet må till prövning upptagas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 mom. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser följande ämnen:

a) beslut enligt 8 § 3 mom., att för landstingsmannaval skall bildas valkrets med mindre folkmängd än 20,000;

b) medgivande, varom i 17 § 1 mom. tredje stycket sägs;

c) beslut enligt 46 § 2 mom. om befrielse från eller lindring i skyldighet att till visst företag bidra och om beviljande av anslag för dylikt företag;

d) påläggande av avgifter, som erfordra uttaxering för längre tid än fem år;

e) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;

f) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

2 mom. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser följande ämnen:

a) beslut, att av landsbygdsområde skall bildas valkrets med mindre folkmängd än 20,000; eller att stadsvalkrets med mindre folkmängd än 10,000 skall bildas i fall, då sådant ej är en ovillkorlig följd av vad i 8 § 3 mom. är stadgat;

b) medgivande, varom i 17 § 1 mom. tredje stycket sägs;

c) beslut enligt 46 § 2 mom. om befrielse från eller lindring i skyldighet att till visst företag bidra och om beviljande av anslag för dylikt företag;

d) påläggande av avgifter, som erfordra uttaxering för längre tid än fem år;

e) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;

f) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

g) upptagande av lån, ställt på längre återbetalningstid än fem år, eller ingående av borgen;

h) avhändande av fast egendom eller därifrån härflytande rättighet.

g) upptagande av lån, ställt på längre återbetalningstid än fem år, eller ingående av borgen;

h) avhändande av fast egendom eller därifrån härflytande rättighet.

34 §.

Beslut om beviljande av anslag skall tillika innefatta, huruvida anslaget skall utgå av tillgängliga medel eller erforderligt belopp uttaxeras eller upplåning därav ske.

35 §.

Landshövding må i kraft av sitt ämbete landstingets sammanträden övervara och i dess överläggningar men ej i beslutet deltaga. Är ej landshövding i länet tillsatt eller förordnad, äger den i tjänsten äldste avdelningschefen i länsstyrelsen den rätt nu är sagd. Har landshövdingen förhinder utövas samma rätt av den avdelningschef, landshövdingen därtill förordnar, eller, därest sådant förordnande icke meddelats, av den i tjänsten äldste avdelningschefen.

36 §.

Finner landstinget sig vid behandlingen av något ärende vara i behov av upplysningar från ämbets- eller tjänstemän inom länet, må landstinget vända sig till länsstyrelsen med begäran om infordrande av sådana upplysningar.

37 §.

Vid landstingets möte skall föras protokoll. Detta skall innehålla förteckning å de vid varje sammanträde närvarande ledamöterna samt för varje föredraget ämne, efter en kortfattad redogörelse för dess beskaffenhet, angiva däri framställda förslag och yrkanden, som ej återkallats, samt det av landstinget i ärendet fattade beslut, ävensom, där omröstning ägt rum, redogörelse för propositionsordningen och uppgift om huru många röstat för eller emot.

I vidare mån än nu sagts må muntliga yttranden icke inflyta i protokollet; dock äger ledamot, som vid ett besluts fattande tillhört minoriteten, rätt att få sådant till protokollet an-

37 §.

Vid landstingets möte skall föras protokoll. Detta skall innehålla förteckning å de vid varje sammanträde närvarande ledamöterna samt för varje föredraget ämne, efter en kortfattad redogörelse för dess beskaffenhet, angiva däri framställda förslag och yrkanden, som ej återkallats, samt det av landstinget i ärendet fattade beslut, ävensom, där omröstning ägt rum, redogörelse för propositionsordningen och uppgift om huru många röstat för eller emot.

I vidare mån än nu sagts må muntliga yttranden icke inflyta i protokollet; dock äger ledamot, som vid ett besluts fattande tillhört minoriteten, rätt att få sådant till protokollet an-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

tecknat. I övrigt är det varje ledamot öppet, att senast vid protokollets justering skriftligen anföra de skäl, på vilka han stöder sin mening. Sådana anföranden skola såsom bilagor åtfölja protokollet, och, där de blivit avgivna uti ärende, varom beslutet skall underställas, jämte beslutet insändas.

Varje dags protokoll skall vid början av påföljande dags sammanträde justeras. Protokollet för sista sammanträdesdagen skall vara justerat, innan landstinget åtskiljes.

tecknat. I övrigt är det varje ledamot öppet, att senast vid protokollets justering skriftligen anföra de skäl, på vilka han stöder sin mening. Sådana anföranden skola såsom bilagor åtfölja protokollet, och, där de blivit avgivna uti ärende, varom beslutet skall underställas, jämte beslutet insändas.

Protokollet skall, i den ordning landstinget beslutar, justeras sist fjorton dagar efter landstingets avslutande.

38 §.

Landstingets framställningar till Konungen skola inlämnas till länsstyrelsen, som ombesörjer deras avsändande.

5 KAP.

Om landstingets förvaltningsutskott, särskilda beredningar och tjänstepersonal samt om ersättning åt innehavare av landstingets förtroendeuppdrag.

39 §.

Landstinget skall å lagtima möte för tiden intill slutet av nästa lagtima möte utse ett förvaltningsutskott.

Förvaltningsutskottet tillkommer:

att handhava landstingets penningväsende;

att hava överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelser eller personers ekonomiska förvaltning och därjämte utöva den befattning med förvaltningen av landstingets anstalter och inrättningar, som enligt lag eller författning ankommer å förvaltningsutskottet;

samt att avgiva förslag till utgifts- och inkomststat för landstinget.

I den mån annorlunda icke genom lag eller författning eller landstingets beslut föreskrives, tillkommer vidare förvaltningsutskottet:

att verkställa beredning av övriga på landstingets handläggning ankommande ärenden;

att ombesörja verkställigheten av landstingets beslut;

att, där skäl därtill föreligga, anföra besvär över länsstyrelsens vägran att godkänna av landstinget fattat beslut;

att avgiva förklaring i anledning av besvär över landstingets beslut; samt att i andra hänseenden företräda landstinget mellan dess möten.

40 §.

Landstinget antager reglemente för förvaltningsutskottet. I reglementet bestämmer landstinget det antal ledamöter jämte suppleanter för dem, varav utskottet skall vara sammansatt; dock må antalet ledamöter icke vara under fem eller över femton och antalet suppleanter icke utgöra mindre än hälften av ledamöternas antal.

I reglementet äger landstinget tillika bestämma, huruvida och i vilken omfattning de utskottet tillkommande bestyren skola fördelas å två eller flera särskilda avdelningar av utskottet. Där utskottet skall vara uppdelat på avdelningar, må landstinget i reglementet kunna föreskriva, att dessa avdelningar skola av landstinget utses genom särskilda val. Hvar uppdelning skett, ankommer dock å utskottet samfällt att uppgöra det förslag till utgifts- och inkomststat, som skall föreläggas landstinget.

Utskottet och avdelning inom utskottet utse inom sig ordförande och vice ordförande.

I övrigt skall genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken utskottet har att fatta beslut samt eljest utöva sin befogenhet och fullgöra sina åligganden.

41 §.

Till ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet må kunna utses annan än landstingsman.

I avseende på villkoren för valbarhet till ledamot eller suppleant i utskottet ävensom angående befogenhet att innehava sådant uppdrag och rättighet att avsäga sig detsamma gäller i motsvarande tillämpning vad i 6 § är stadgat om landstingsman.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

42 §.

Där ett eller flera ärenden äro av den beskaffenhet, att de fordra beredning utöver den, som genom förvaltningsutskottet eller eljest kan hava verkställt, må landstinget till särskilt utsedda personer inom eller utom landstinget överlämna dem för sådan beredning under landstingsmötet eller mellan landstingen.

43 §.

1 mom. Landstinget äger rätt besluta, att ledamot av förvaltningsutskottet

42 §.

För beredning, som i 31 § omförmäles, skall landstinget utse nödigt antal utskott.

Ärende av beskaffenhet att fordra annan beredning mellan landstingets möten än den, som ankommer på förvaltningsutskottet, må landstinget för sådan beredning överlämna till särskilt utsedda personer inom eller utom landstinget.

43 §.

1 mom. Landstinget äger rätt besluta, att ledamot av förvaltningsutskottet

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

samt utsedd ledamot av annan landstingets styrelse eller nämnd eller av styrelse för landstingets inrättning eller av särskild beredning mellan landstingets möten ävensom revisor för granskning av landstingets eller sådan inrättnings förvaltning skall för deltagande i sammanträde eller förrättning i landstingets angelägenhet inom landstingsområdet av landstingets medel åtnjuta dagtraktamente och reseersättning. Ej må dagtraktamente eller reseersättning sättas till högre belopp än som i motsvarande fall skulle till landstingsman utgå enligt de i 21 § angivna grunder.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag i landstingets angelägenhet företages utom landstingsområdet av person, som i första stycket sägs, må, om landstinget så beslutar, utgå efter annan grund än nu är sagt.

2 mom. Jämte gottgörelse, som enligt 1 mom. beslutas, samt ersättning för kostnader för skrivmaterialier, postporton och annan dylik utgift, som för uppdragets fullgörande kräves, må efter landstingets bestämmande för det med uppdraget förenade besvär utgå arvode till sådan ledamot av förvaltningsutskottet eller av annan i 1 mom. omförmäld styrelse, nämnd eller beredning, som utsetts till ordförande, sekreterare, räkenskapsförare, kassaförvaltare, föredragande eller verkställande ledamot eller till innehavare av annan motsvarande befattning inom utskottet, styrelsen, nämnden eller beredningen, så ock till revisor, varom i 1 mom. sägs. Arvodet skall till beloppet bestämmas för högst ett år i sänder och må icke överstiga vad på grund av göromålets omfattning och art kan anses skäligt, ej heller bestämmas med hänsyn till den inkomst av tjänst, yrke eller näring, som uppdragets innehavare genom dess fullgörande går förlustig.

3 mom. Där eljest i lag eller författning föreskrift meddelas om arvode eller annan ersättning åt innehavare av landstingets uppdrag, skall vad sålunda finnes särskilt stadgat lända till efterrättelse.

44 §.

Landstinget skall anställa eller låta anställa tjänsteman eller tjänstemän med åliggande att föra landstingets protokoll och expediera dess beslut, att föra landstingets räkenskaper och handhava dess kassa samt att ombesörja i sammanhang därmed förekommande göromål på sätt och i den omfattning lands-

samt utsedd ledamot av annan landstingets styrelse eller nämnd eller av styrelse för landstingets inrättning eller av särskild beredning mellan landstingets möten ävensom revisor för granskning av landstingets eller sådan inrättnings förvaltning skall för deltagande i sammanträde eller förrättning i landstingets angelägenhet inom landstingsområdet av landstingets medel åtnjuta dagtraktamente och reseersättning. Ej må dagtraktamente eller reseersättning sättas till högre belopp än som i motsvarande fall skulle till landstingsman utgå enligt de i 23 § angivna grunder.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag i landstingets angelägenhet företages utom landstingsområdet av person, som i första stycket sägs, må, om landstinget så beslutar, utgå efter annan grund än nu är sagt.

tinget föreskriver. Landstinget må i övrigt för landstingets samfällda förvaltning kunna anställa eller låta anställa de befattningshavare, som finnas erforderliga.

Om göromålen fördelning mellan tjänstemännen samt om dessas antagaude och entledigande skola föreskrifter meddelas i reglementet för förvaltningsutskottet eller i instruktion för tjänstemännen.

6 KAP.

Om utgifts- och inkomststat, landstingsskatt och revision.

45 §.

Med ledning av det av förvaltningsutskottet framlagda förslag till utgifts- och inkomststat samt de av landstinget fattade beslut skall landstinget, innan det åtskiljes, upprätta fullständig utgifts- och inkomststat för det nästföljande året, utvisande, å ena sidan, de särskilda utgiftsposterna och, å den andra, de inkomster, som äro att påräkna, samt det belopp, vilket skall hos landstingsområdets skattskyldiga invånare uttaxeras.

46 §.

1 mom. Där i lag eller författning icke finnes stadgat, att skatt eller avgift till täckande av landstingets utgifter skall utgå efter annan grund, skola sådana utgifter täckas med landstingsskatt. Skyldighet att erlagga landstingsskatt skall, med den inskränkning, som må föranledas av stadgandet i 2 mom., åligga en var, som jämlikt senast fastställda taxeringslängder skall inom landstingsområdet påföras allmän bevillning av fast egendom eller av inkomst. Landstingsskatten utgår *för fastighet* i förhållande till beräknad inkomst, utgörande för jordbruksfastighet sex kronor och för annan fastighet fem kronor för varje fulla etthundra kronor av taxeringsvärdet, samt *för inkomst* i förhållande till det beskattningsbara belopp, för vilket bevillning av inkomst skall erläggas jämlikt senast fastställda taxeringslängd.

2 mom. Där företag, varom förslag hos landstinget blivit väckt, är av den beskaffenhet, att endast viss eller vissa kommuner inom landstingsområdet kunna av företaget hava huvudsaklig nytta, äger landstinget besluta, att den eller de kommuner, som icke hava sådan nytta, skola från bidrag till företaget befrias eller med sådant bidrag i jämförelsevis mindre mån betungas. Framställes inom landsting yrkande om sådan befrielse från eller lindring i landstingsskatt, som nyss sagts, då skall över det yrkande beslutas, innan huvudfrågan till avgörande företages, och äga landstingets samtliga ledamöter att i beslut härom deltaga, men i överläggning och beslut i huvudfrågan må icke andra deltaga än landstingsmän för de valkretsar, från vilka bidrag till företaget skall lämnas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

47 §.

Till ledning för landstingsskattens bestämmande skola hädadsskrivarna och magistraterna varje år efter slutade taxeringsförrättningar så fort ske kan till landstingets förvaltningsutskott genom länsstyrelsen insända förteckning, som för varje kommun summariskt upptager såväl taxeringsvärdet å fastighet, särskilt för jordbruksfastighet och särskilt för annan fastighet, som ock beloppet av inkomst av fast egendom, kapital eller arbete. Förvaltningsutskottet låter däröver upprätta sammandrag, upptagande summan för hela landstingsområdet, samt huru mycket sig belöper å varje kommun.

47 §.

Till ledning för landstingsskattens bestämmande skola hädadsskrivarna och, *i städer med magistrat*, magistraterna varje år efter slutade taxeringsförrättningar så fort ske kan till landstingets förvaltningsutskott genom länsstyrelsen insända förteckning, som för varje kommun summariskt upptager såväl taxeringsvärdet å fastighet, särskilt för jordbruksfastighet och särskilt för annan fastighet, som ock beloppet av inkomst av fast egendom, kapital eller arbete. Förvaltningsutskottet låter däröver upprätta sammandrag, upptagande summan för hela landstingsområdet, samt huru mycket sig belöper å varje kommun.

48 §.

Länsstyrelsen ombesörjer, på landstingets därom framställda begäran, att de av landstinget till uttaxering beslutade medel under benämning landstingsmedel varda genom vederbörande, i sammanhang med kronoskatterna, debiterade och indrivna samt i riksbanken insatta inom den tid och med det ansvar, som är för kronans uppbörd stadgat.

Ersättning för härmed förbundna kostnader och arbete skall av landstinget gäldas i enlighet med vad därom är särskilt stadgat.

49 §.

Genom länsstyrelsen skall senast den 15 februari till landstingets förvaltningsutskott överlämnas av landskontoret för nästföregående år upprättad fullständig redovisning över de i sammanhang med kronoskatterna debiterade och uppburna landstingsmedlen.

Förvaltningsutskottet låter däröver upprätta sammandrag att föreläggas landstinget vid dess första sammanträde.

50 §.

Där debitering och uppbörd av landstingsmedel sker *i sammanhang med kronoskatterna*, beslutar länsstyrelsen om avkortning och avskrivning av landstingsmedel under de förutsätt-

50 §.

Där debitering och uppbörd av landstingsmedel sker *på sätt i 48 § sägs*, beslutar länsstyrelsen om avkortning och avskrivning av landstingsmedel under de förutsättningar och i den

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

ningar och i den ordning, som stadgas om avkortning
om avkortning och avskrivning av kronoutsylder.
kronoutsylder.

51 §.

Landstingsmedel, som uppbäras i sammanhang med kronoskatterna, skola av länsstyrelsen på skriftlig rekvisition av förvaltningsutskottet ofördröjligen utanordnas till utskottet.

51 §.

Till länsstyrelsen inflytande landstingsmedel skola ofördröjligen utanordnas till landstingets förvaltningsutskott.

52 §.

Landstingets räkenskaper skola ställas på kalenderår.

53 §.

Landstinget skall vid lagtima möte utse minst tre revisorer jämte erforderligt antal suppleanter för dem för granskning av det nästföljande årets räkenskaper och den från landstingets beslut härflytande förvaltning. Före juni månads utgång året efter det revisionen omfattar, skall berättelse över revisionen tillställas förvaltningsutskottet, genom vars försorg densamma skyndsamt befordras till trycket och, om sådant anses påkallat, överlämnas till vederbörande förvaltningsstyrelser för yttrande.

Berättelsen förelägges det lagtima möte, vartill landstinget sammanträder året näst efter det revisionen omfattar, och skall landstinget vid samma möte besluta i fråga om ansvarsfrihet.

Den som är redovisningsskyldig till landstinget må icke väljas till revisor av förvaltning, för vilken han har att redovisa, ej heller deltaga i val av revisor för sådan förvaltning eller i beslut i anledning av revisorernas granskning av sagda förvaltning.

7 KAP.

Om underställning och offentliggörande av samt besvär över landstingets beslut.

54 §.

Konungens godkännande erfordras för att giva bindande kraft åt beslut, som avse:

a) påläggande av avgifter, vilka erfordra uttaxering för längre tid än fem år;

54 §.

Konungens godkännande erfordras för att giva bindande kraft åt beslut, som avse:

a) påläggande av avgifter, vilka erfordra uttaxering för längre tid än fem år;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

b) upptagande av lån, ställt på längre återbetalningstid än fem år;

c) försäljning, pantförskrivning eller utbyte av någon sådan länskommunen tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta avseende ändamål genom gåva eller testamente tillfallit länskommunen, ävensom överenskommelse, som medför förändring i de rättigheter länskommunen äger till sådan fastighet;

d) landstingsområdes indelning i valkretsar för val av landstingsmän.

b) upptagande av lån, ställt på längre återbetalningstid än fem år;

c) försäljning, pantförskrivning eller utbyte av någon sådan länskommunen tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta avseende ändamål genom gåva eller testamente tillfallit länskommunen, ävensom överenskommelse, som medför förändring i de rättigheter länskommunen äger till sådan fastighet.

Landstingets beslut, som i 8 § 5, 6, 7 och 8 mom. avses, skall delgivas länsstyrelsen, som kungör det till efterrättelse; dock att, därest beslutet avviker från vad för landstinget föreslagits och finnes därutinnan icke vara lagligen grundat, länsstyrelsen har att hänskjuta frågan till Konungens bestämmande

55 §.

Länsstyrelsens godkännande erfordras för att giva bindande kraft åt landstingets beslut i alla övriga ämnen, med undantag likväl för följande, som ankomma ensamt på landstingets avgörande, nämligen:

- a) tillämpning av de i 23 § stadgade bötesbestämmelser;
- b) fråga om medgivande, varom i 17 § 1 mom. tredje stycket sägs;
- c) arbetsordning för landstinget och ordningsregler till efterrättelse vid landstingets sammankomster ävensom reglemente för landstingets förvaltningsutskott;
- d) till- och avsättning av landstingets befattningshavare samt instruktioner för deras tjänstgöring;
- e) framställningar till Konungen; och

55 §.

Länsstyrelsens godkännande erfordras för att giva bindande kraft åt beslut enligt 46 § 2 mom. om befrielse från eller lindring i skyldighet att till visst företag bidra och om beviljande av anslag för dylikt företag.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

f) beslut om sådan på landstinget beroende verkställighetsåtgärd, som är en ovillkorlig följd av landstingets förut fattade, fastställda beslut.

56 §.

De beslut, som erfordra länsstyrelsens godkännande, skola genast efter det de blivit justerade anmälas hos länsstyrelsen, som bör varje särskilt beslut antingen oförändrat godkänna eller ogilla. Länsstyrelsens svar skall, så vitt ske kan, påföljande dag meddelas landstinget, men eljest offentliggöras i länskungörelserna, senast fjorton dagar efter landstingets avslutande.

Vägrar länsstyrelsen sitt godkännande, bör skäl därtill uppgivas; och äger landstinget, om det är tillsammans, men i annat fall landstingets förvaltningsutskott att avgöra, huruvida frågan skall underställas Konungens prövning.

57 §.

Landstingets protokoll tillika med den fastställda utgifts- och inkomststaten bör på landstingskassans bekostnad skyndsamt tryckas och, jämte de till landstinget inkomna handlingar, vilka befordras till trycket, utdelas till kommunerna inom landstingsområdet med ett exemplar till en var av dem i så god tid, att samtliga dessa tryckta handlingar må kunna inom fyrtiofem dagar efter landstingets avslutande genom vederbörande kommunalnämndsordförandes, magistrats eller stadsstyrelses försorg hållas tillgängliga å ställe, som för kommunalstämmas eller allmän rådstugas hållande är bestämt.

I denna paragraf omförmälda tryckta handlingar skola i den mån tryckningen fortskrider skyndsamt i tre exemplar överlämnas till länsstyrelsen.

58 §.

Medlem av kommun inom landstingsområdet, som icke nöjes åt landstingets beslut, äger rätt att, där han tilltror sig kunna visa, att beslutet krän-

56 §.

De beslut, som erfordra länsstyrelsens godkännande, böra skyndsamt justeras och skola genast därefter anmälas hos länsstyrelsen, som bör varje särskilt beslut antingen oförändrat godkänna eller ogilla. Länsstyrelsens svar skall, så vitt ske kan, under landstingsmötet meddelas landstinget men eljest offentliggöras i länskungörelserna senast fjorton dagar efter landstingets avslutande.

Vägrar länsstyrelsen sitt godkännande, bör skäl därtill uppgivas.

58 §.

Medlem av kommun inom landstingsområdet, som icke nöjes åt landstingets beslut, äger rätt att, där han tilltror sig kunna visa, att beslutet

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

ker hans enskilda rätt eller att det samma strider emot de i denna lag stadgade grunder, söka rättelse i beslutet; och skola i ty fall hans till Konungen ställda besvär ingivas till länsstyrelsen inom sextio dagar från den dag, landstinget avslutats.

Vad nu sagts gäller i motsvarande tillämpning för kommun inom landstingsområdet, som icke åtnöjes med landstingets beslut.

Länsstyrelsen skall efter landstingets avslutande ofördröjligen i länskungörelserna ävensom i en eller flera av länets mest spridda tidningar införa tillkännagivande ej mindre om dagen för landstingets avslutande än även underrättelse om den tid, inom vilken de till Konungen ställda besvären böra till länsstyrelsen ingivas, ävensom därom, att landstingets protokoll och övriga handlingar komma att, på sätt i 57 § sägs, inom kommunerna hållas tillgängliga.

Landstings beslut, som angår landstingsskatten, må oansett besvär gå i verkställighet.

Vinnes ändring i landstings beslut, gäller ändringen till förmån för den, som klagat, men beslutet står i övrigt fast, såvida icke Konungen tillika fin-

kränker hans enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund, eller att det icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrider landstingets befogenhet, söka rättelse i beslutet; och skola i ty fall hans till Konungen ställda besvär ingivas till länsstyrelsen inom sextio dagar från den dag, landstinget avslutats.

Vad nu sagts gäller i motsvarande tillämpning för kommun inom landstingsområdet, som icke åtnöjes med landstingets beslut.

Det åligger den klagande att inom fjorton dagar efter det tiden för besvärs anförande utgått till landstingets ordförande ingiva diariäutdrag däröver, att han sig besvärat. Försummas det, må beslutet gå i verkställighet.

Landstings beslut, som angår landstingsskatten, må oansett besvär gå i verkställighet.

Länsstyrelsen skall efter landstingets avslutande ofördröjligen i länskungörelserna ävensom i en eller flera av länets mest spridda tidningar införa tillkännagivande ej mindre om dagen för landstingets avslutande än även underrättelse om den tid, inom vilken de till Konungen ställda besvären böra till länsstyrelsen ingivas, ävensom därom, att tryckta exemplar av landstingets protokoll och övriga handlingar komma att, på sätt i 57 § sägs, inom kommunerna hållas tillgängliga.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

ner skäligt att upphäva beslutet i dess helhet.

Över landstings beslut, som avses i 8 § 5, 6, 7 och 8 mom., må ej klagas. Över landstingets beslut, som i 8 § 5, 6, 7 och 8 mom. avses, må ej klagas.

8 KAP.

Övergångsbestämmelser.

59 §.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1925.

60 §.

Har landsting före den 1 januari 1925 med stöd av 47 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862 med avseende å visst företags beskaffenhet beslutat särskild grund för uttaxering av medel, som för företagets utförande erfordrats, må sådant beslut tillämpas jämväl efter den 1 januari 1925.

61 §.

I fråga om offentliggörande, underställning och godkännande av beslut, som av landsting fattats, innan lagen om landsting trätt i kraft, skall gälla vad härom är stadgat i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

62 §.

Landsting skall vid lagtima möte år 1924 dels, med tillämpning av vad i 40 § i denna lag är stadgat i fråga om antalet ledamöter och suppleanter i landstings förvaltningsutskott, utse ledamöter och suppleanter i sådant utskott för tiden intill slutet av nästa lagtima möte, dels ock utse, förutom revisorer och suppleanter jämlikt 56 § i landstingsförordningen för granskning av det löpande årets räkenskaper och den från landstingets beslut härflytande förvaltning, jämväl i enlighet med 53 § i lagen om landsting revisorer och suppleanter för granskning av nästföljande års räkenskaper och förvaltning.

63 §.

Vid lagtima landstingsmötet år 1925 skall för val av landstingsmän och suppleanter för dem landstingsområdet indelas i valkretsar med tillämpning av de i denna lag härom meddelade nya bestämmelser.

64 §.

Genom denna lag upphäves förordningen om landsting den 21 mars 1862, sådan den lyder efter de ändringar i eller tillägg till densamma, som innehållas i senare utfärdade författningar.

65 §.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till förordningen om landsting den 21 mars 1862 eller till lagrum i nämnda förordning, som ersatts genom bestämmelse i lagen om landsting, skall denna i stället tillämpas.

Formulär 1.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Formulär till valsedel vid landstingsmannaval.

Formulär till valsedel vid landstingsmannaval att användas i visst fall enligt 10 § i lagen om landsting.

Plats för partibeteckning.	

Valsedelns storlek och antalet rum å sedeln må lämpas efter behovet.

Vänstra sidan är avsedd för landstingsmänna- och suppleantnamn: högra sidan är avsedd för särskilda suppleantnamn.

2:o.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 20 maj 1921 med vissa föreskrifter i fråga om val av kommunal-, municipal- och stadsfullmäktige samt av landstingsmän (nr 252).

Härigenom förordnas, att 6 § i lagen den 20 maj 1921 med vissa föreskrifter i fråga om val av kommunal-, municipal- och stadsfullmäktige samt av landstingsmän skall erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

I den kungörelse, som angående valförrättningen utfärdas, skall tydligt angivas, vilka dagar förrättningen skall hållas samt å vilken lokal förrättningen skall för varje särskild förrättningsdag äga rum. För detta ändamål erfordriga underrättelser skola i fråga om landstingsmannaval av valförrättaren meddelas länsstyrelsen före juli månads utgång det år, då valet sker.

I kungörelsen skall ock meddelas innehållet av 5 § av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1925.

B) att motionerna I: 285 och II: 438 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 maj 1924.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, von Geijer, Reuterskiöld*), G. W. Hansson, Dahl, Lyberg, Almkvist, Larsén, Nils Anton Nilsson, C. E. Eriksson, Magnusson i Tumbult*), Jansson i Edsbäcken, Borg, Bäckström, Andersson i Igelboda, Gustafson i Kasenberg, Sjöström, Fast och Svensson i Grönvik*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

I. Vidkommande utskottets hemställan i dess helhet:

av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att utskottets yttrande bort erhålla följande lydelse:

Omarbetningen av nu gällande landstingsförordning har haft två syften, det ena att man önskat erhålla en i formellt och tekniskt avseende förbättrad lagtext, det andra att man velat i landstingslagen upptaga bestämmelser, som bättre än de nu varande skulle motsvara den faktiska utveckling, som ägt rum i fråga om landstingens verksamhet och ställning. Utskottet medger visserligen, att det föreliggande förslaget innebär förändringar i båda dessa riktningar men kan icke finna förändringarna sådana, att de motivera ett godtagande av förslaget, helst utskottet ingalunda kan dela uppfattningen att något verkligt behov av en revision förefinnes, utan tvärtom finner det både nödigt och nyttigt, att en viss fri sedvanerättslig utveckling äger rum och fortfarande får äga rum vid sidan av de skrivna lagbuden, såsom också skett ifråga om landsting.

I formellt-tekniskt hänseende inskränker sig förslaget till en uppdelning av lagen i kapitel, en omarbetning av vissa paragrafer och tillägg av vissa bestämmelser, som regelmässigt i modern svensk lagstiftning, ehuru utan tillräckliga skäl anses böra där finnas för den formella fullständighetens skull, varvid man för övrigt förbiser, att lagsystematik och vetenskaplig systematik ingalunda äro sammanfallande begrepp. Den formella överarbetningen är sålunda varken fullständig eller, i de delar där den företagits, tillfredsställande, vadan utskottet i och för sig måste anse lämpligare, att nu gällande lagstiftning behålles, till dess en formellt mera antaglig överarbetning hunnit verkställas, om det över huvud kan anses nödvändigt att av formella skäl göra nya lagar.

I materiellt avseende åter skjuter förslaget vida över målet. Om den nuvarande lagstiftningen icke alls tagit hänsyn till landstingens utveckling och nuvarande ställning, som därför till stor del vilar på sedvanerätt vid sidan av lagen, så har å andra sidan förslaget så avfattats, att dess antagande skulle för framtiden hämma och hindra landstingens fria utveckling efter de olika orternas olika förhållanden. Förslaget ger intrycket att vilja binda landstingen vid de former och den organisation, som nu äro i bruk hos flertalet landsting, och alltså påtvinga den n. v. faktiska ordningen på även de landsting, som hittills ej frivilligt antagit den, utan också fastslå den samma såsom den fria utvecklingens slutpunkt, d. v. s. åstadkomma, att hädanefter ingen vidare utveckling får ske, utan att först ändring sker i lagen själv. Utskottet, som till fullo erkänner lämpligheten av n. v. ordning i de fall och på de orter, där den kommit genom självutveckling till stånd, kan icke dela den mening, att densamma är så förträfflig, att den också bör på-

tvingas alla och för framtiden genom en lag, vilken förhindrar dess vidare utveckling och ytterligare omdaning genom fri sedvanerätt.

Men utskottet måste dessutom framhålla, att förslaget icke nöjt sig med att sålunda fastläsa den faktiska ordning, som nu utbildats, utan tillika skärpt den samma på ett sätt, som knappast kan anses lämpligt eller välbetänkt. Förslaget koncentrerar nämligen landstingsverksamheten i det, efter gällande lag rätt så betydelselösa, men genom den faktiska utvecklingen numera i regel mycket inflytelserika förvaltningsutskottet, vilket, om förslaget genomföres, inom ganska kort framtid torde hava å ena sidan sprängt det intima samarbete, som nu äger rum mellan landstinget och Konungens befallningshavande, å den andra nedtryckt landstinget till ett mer eller mindre missnöjt inregistreringsorgan för förvaltningsutskottets beslut. Utskottet finner denna anordning, även om den icke är avsedd, icke tillräddig och har därför icke heller kunnat tillstyrka förslaget ur materiell synpunkt.

Principellt borde, från dessa premisser, utskottet hemställa om avslag å förslaget. Om utskottet det oaktat begränsar sig till att föreslå vissa ändringar i förslaget, beror detta därpå, att därigenom efter utskottets tanke dock möjligen kan vinnas, att frågan om mera vittgående ändringar i förslagets ofria anda nu avföres från reformprogrammet, och den lugna och fria utveckling, som hittills ägt rum, sålunda kunde även för en avsevärd framtid någorlunda säkerställas.

Utskottet vill i avseende å dessa, efter utskottets tanke, nödvändiga ändringar i förslaget till en början framhålla, att hela första kapitlet torde böra omformas till ett kapitel, innehållande »allmänna stadganden». Landstinget varken är eller bör vara representation för någon sorts s. k. »länskommun» eller kommun av högre ordning, utan är och bör förbli allenast en representation för länets lands- och stadskommuner i fråga om för dem gemensamma intressen. Det är dessa städer och landsbygdskommuner som representeras av landstinget, och det vore därför både felaktigt och vilseledande att tala om »landstingsområde» och landsting såsom något alldeles fristående. Utskottet finner ej heller möjligt att bibehålla å ena sidan i § 1 uttrycket »ombud», som för tanken på uppdragshavare med instruktion, och å den andra i § 4 av Kungl. Maj:ts förslag den alldeles motsatta bestämmelsen om obundenhet av väljarnes föreskrifter. Då sistnämnda princip är den gällande och riktiga, men icke ansetts behöflig att uttala i lag beträffande stads- och kommunalfullmäktige, har utskottet ansett lämpligt, att den samma ej heller i landstingslagen uttalas, men att i stället uttrycket »ombud» i § 1 ersättes av ordet »ledamöter».

I enlighet med — — — (= utskottet s. 17, 18) — — — till 50,000.

Icke heller beträffande ordningen för stads utträde kan utskottet tillstyrka K. M:ts förslag. Utskottet finner väl, att stads utträde ur landsting icke bör vara obligatoriskt, utan få bero av stadens eget beslut. Men utskottet kan varken anse lämpligt, att tidsfristen för utträdet efter gjord anmälan sättes mindre än 5 år, d. v. s. den tid, vilken landstings uttaxeringsbeslut

utan underställning hos K. M:t högst må avse, ej heller anse nödigt, att skillnad göres mellan anmälan om utträde vid den tid, då rätten till utträde inträder, och en senare anmälan; det synes utskottet snarast önskligt, att landstinget icke ens vid det förra tillfället nödgas inrikta sig på stadens eventuella utträde omedelbart, utan även då bör få påräkna en 5-årsfrist efter anmälan. Att återinträde i landsting icke bör i något fall medgivas stad genom ensidigt beslut, utan först efter överenskommelse, synes utskottet uppenbart.

I § 4 har utskottet ansett, som ovan anförts, att sista stycket bör utgå; det erforderliga av första stycket torde kunna införas i § 1.

Vid de för närvarande — — — (= utskottet s. 20, 21) — — — vara landstingsmän.

I 8 § inrymmas — — — (= utskottet s. 21—23) — — — av 1—3 mom. i 8 §.

I 5 mom. av samma § 8 får utskottet, som funnit erfarenheten visa, att ett förtydligande kan vara önskligt, föreslå ett tillägg av innebörd, att även meddelande om inträffade ändringar i fråga om erforderligt antal landstingsmän av K. B. skall lämnas landstinget, som det enligt detta mom. tillkommer att fastställa antalet.

Förutom en ren följdändring — — — (= utskottet s. 23) — — — närmare motivering.

Beträffande de föreslagna delvis ändrade bestämmelserna angående förslags väckande vid landsting kan utskottet icke tillstyrka dessa oförändrade. Å ena sidan finner utskottet det bliva till skada både för landstinget och för K. B., om K. B:s initiativrätt skulle begränsas mer än förvaltningsutskottets eller om K. B., för att få fram ett förslag efter förslagstidens utgång, skulle nödgas använda detta utskott som frivillig mellanhand. Å andra sidan måste utskottet beklaga, om den praxis, som nu på flera håll utbildats och som utskottet finner vara sedvanerättsligt fastställd, nämligen att landstingets egna styrelser och kommittéer direkt kunna till landstinget inkomma med sina förslag, skulle avskäras. Utskottet har därför i syfte att bevara n. v. rätt här infört vissa omformuleringar. Däremot kan utskottet ej dela den uppfattning, som i motion uttalats, att slutorden i 3:e stycket av mom. 1 »dock — — — möte» borde utgå, utan avstyrker detta förslag.

I samband — — — (= utskottet s. 24, 25) — — — lydelse.

Beträffande sättet för omröstning har utskottet icke funnit tillräckliga skäl för avvikelse från nu gällande ordning ang. slutet omröstning.

Den fixering av förvaltningsutskottet såsom landstingets egentliga och överallt nödvändiga kärna, som K. M:ts förslag stadgar i § 39, kan utskottet icke biträda. Utskottet anser, att samma frihet bör råda för landstingen som nu, att ordna sin verksamhet antingen med eller utan denna kärna. Någon som helst fördel vinnes ej genom att påtvinga alla landsting samma ordning och stöpa allas verksamhet i samma former. Det resultat, vartill utvecklingen hittills, må vara hos flertalet landsting, lett, kan icke garanteras vara slutligt och för all framtid bäst, men kommer, om K. M:ts förslag

bifölles, att icke kunna framdeles rubbas utan lagändring oberoende av positiva erfarenheter om vad som borde sättas i stället. Orsaken till att sagda resultat av hittillsvarande utveckling blivit så lyckosamma som de blivit, är efter utskottets tanke främst den, att landstingen kunnat, fritt och utan att lagen först måst ändras, experimentera sig fram i liten skala. Några nya fria experiment bli knappast möjliga på den väg K. M:t föreslår.

Utskottet delar ock till fullo de farhågor, som i hr Pers' motion uttalats, och anser särskilt olämpligt att, oberoende av vad en ny lasaretsstadga kan komma att innehålla, nu intvinga även sjukvårdsstyrelserna under förvaltningsutskottet. Om och i den mån landstinget vill uppdraga åt detta att bli allsmäktigt, må detta vara landstinget obetaget, men utskottet anser icke, att lagen skall stadga en sådan ordning, att landsting, som icke önskar en dylik maktkoncentration hos sitt förvaltningsutskott, skall nödgas fatta särskilt beslut angående ett alltid odiöst frångående av vissa befogenheter från utskottet. Det enda förvaltningsutskottet obligatoriskt bör hava att handlägga, synes vara penningförvaltning och budgetsberedning.

Det av utskottet — — — (= utskottet s. 26, 27) — — — bör föreslås.

De invändningar, som i hrr Lybergs och Walles' motion riktats mot K. M:ts förslag i § 55 rörande underställning av landstingets beslut hos K. B., kan utskottet icke godtaga såsom grundade. Tvärtom finner utskottet den goda samverkan mellan K. B. och landsting, som hittills ägt rum, ej oväsentligen bero både av K. B:s större initiativrätt och K. B:s prövningsrätt. Landshövdingen, som oftast är hushållningssällskapets ordförande och som knappast kan med framgång fullfölja sin stora, personligt betonade, uppgift i länets styrelse, bör icke avskäras från det reella deltagande, som han har i landstingsförvaltningen, och som i mycket beror av hans medansvar för landstingens beslut. Den omständigheten, att så sällan eller aldrig fastställelse vägras, är efter utskottets tanke icke ett bevis för bestämmelsens ringa betydelse, utan tvärtom ett bevis för att det ömsesidiga medvetandet om att här föreligger ett legalt tvång till samverkan både för K. B. och landstinget skapat en medveten strävan till samförstånd. Utskottet måste därför avstyrka ifrågavarande motion.

Beträffande avfattningen av § 58 har utskottet ansett sig böra, i tydlighetens intresse, närmare ansluta densamma till vad i kommunalstyrelseförordningarna för land och stad är stadgat.

Utskottet har slutligen — — — (= utskottet s. 28) — — — — föreslå.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att — — — (= utskottet s. 28) — — — — nämligen

1:o) **lag om landsting.****1 KAP.**

§§ 1—2 = utskottets §§ 1, 2.

§ 3.

1 mom. Har — — — (= utskottet) — — — landstinget.

Vill stad, som enligt vad nyss sagts är berättigad till utträde, ej vidare deltaga i landstinget, skall staden delgiva landstinget sitt beslut att utträda. *Utträdet äger rum vid utgången av femte året närmast efter det, under vilket landstinget erhållit del av stadens beslut.*

Beslut — — — (= utskottet) — — — erforderliga *2 mom.* (= utskottet).

§ 4 = utskottets § 4.

2 KAP.

§§ 5—7 = utskottets §§ 5—7.

§ 8.

1—4 mom. (= utskottet).

5 mom. Indelningen i valkretsar jämte det antal landstingsmän, som skall för varje valkrets utses, fastställas efter ovan angivna grunder av landstinget. Förslag till omförmälda indelning *så ock meddelande om erforderlig ändring i fastställt antal landstingsmän* skall till landstinget avgivas av länsstyrelsen.

För — — — (= utskottet) — — — möte.

6—8 mom. (= utskottet).

§§ 9—15 = utskottets §§ 9—15.

3 KAP.

§ 16 = utskottets § 16.

§ 17.

1 mom. Rättighet att vid lagtima möte väcka förslag tillkommer länsstyrelsen samt medlem av landstinget och landstingets i § 39 omförmälda förvaltningsutskott *ävensom övriga av landstinget tillsatta styrelser och nämnder.*

Förslag bör — — — expedition; dock må *länsstyrelse och förvaltningsutskott* jämväl — — — förslag.

Vad — — — (= utskottet) — — — förslag. *2 mom.* = utskottet.

§§ 18—23 = utskottets §§ 18—23.

4 KAP.

§§ 24—32 = utskottets §§ 24—32.

§ 33.

*1 mom. = hr v. Geijers m. fl. reservation § 33 mom. 1.**2 mom. = utskottet.*

§§ 34—38 = utskottets §§ 34—38.

5 KAP.

§ 39.

Landstinget skall å lagtima möte för tiden intill slutet av nästa lagtima möte utse ett förvaltningsutskott.

Förvaltningsutskottet tillkommer:

att handhava landstingets penningväsende;

att utöva den befattning med förvaltningen av landstingets anstalter och inrättningar, som enligt lag eller författning ankommer å förvaltningsutskottet; samt

att avgiva förslag till utgifts- och inkomststat för landstinget.

I den mån landstinget genom särskilt beslut överlämnat beredningen eller verkställigheten av särskilda ärenden åt förvaltningsutskottet, åligger det detta att inkomma med yttrande och förslag, ävensom att handhava de därmed förenade verkställighetsbestyr.

Förvaltningsutskottet äger ock att, där skäl därtill föreligga, anföra besvär över länsstyrelsens vägran att godkänna av landstinget fattat beslut, och att avgiva förklaring i anledning av besvär över landstingets beslut.

§§ 40—44 = utskottets §§ 40—44.

6 KAP.

§§ 45—53 = utskottets §§ 45—53.

7 KAP.

§ 54 = utskottets § 54.

§§ 55, 56

= hr v. Geijers m. fl. reservation §§ 55, 56.

§§ 57, 58 = utskottets §§ 57, 58.

8 KAP.

§§ 59—65 = utskottets §§ 59—65.

Formulär 1 = utskottet s. 63.

2:o) = utskottet s. 64.

B) att motionerna — — — föranleda.

II. Beträffande särskilda paragrafer i utskottets förslag till lag om landsting:

under 8 §

av herrar *Larsson* i Västerås, *G. W. Hansson*, *Lyberg*, *C. E. Eriksson*, *Borg*, *Andersson* i Igelboda, *Sjöström* och *Fast*, som anförde:

I gällande bestämmelser om valkretsindelning för val av landstingsmän hava enligt den kungl. propositionen föreslagits vissa ändringar i syfte, att stad med en folkmängd av minst 10,000 icke såsom hittills med nödvändighet skall bilda egen valkrets, samt att stad, vars folkmängd understiger 20,000, skall, utom i vissa undantagsfall, förenas med annan stad eller med angränsande landsbygd till valkretsar med minst fem och högst nio landstingsmän.

Kungl. Maj:ts förslag i berörda hänseende överensstämmer i sak med *dels* uttalande i motiveringen till det vid 1918 års urtima riksdag fattade beslutet om ändringar i landstingsförordningen, *dels* av riksdagen år 1920 beslutad skrivelse till Kungl. Maj:t och *dels* av sakkunniga avgivet, i denna del enhälligt betänkande.

Enligt särskilda utskottets hemställan förstberörda år beslöt riksdagen nämligen, att på landet minimiantalet landstingsmän för varje valkrets skulle höjas från tre till fem; och utskottet, som med hänsyn till därmed förbundna svårigheter och den knappa tid, som stått till utskottets förfogande, ej kunnat föreslå en motsvarande anordning för städernas vidkommande, uttalade, att det borde tagas under övervägande, huruvida icke för vinnande av det angivna syftemålet mindre städer lämpligen kunde förenas med kringliggande landsbygd i gemensamma valkretsar.

I den år 1920 till Kungl. Maj:t avlätna skrivelsen anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag om sådana förändringar i förordningen om landsting, att stad, som icke utan olägenhet kan förenas med annan eller andra städer, må förenas med den domsaga, vari eller varintill den ligger. I motiveringen härtill anförde konstitutionsutskottet:

»De vid landstingsförordningens tillkomst framkomna farhågorna för en stark intresse motsättning mellan stad och landsbygd inom landstingen hava, så vitt utskottet har sig bekant, icke besannats, och därmed hade bestämmelsen om skilda valkretsar lika väl som det 1918 borttagna stadgandet om olika representationssätt förlorat sitt väsentliga berättigande. Det torde vara otvivelaktigt, att de smärre städer, varom här är fråga, ur intressesynpunkt i regel stå närmare kringliggande landsbygd än de städer, med vilka de för närvarande äro förenade till landstingsvalkretsar. Särskilt starkt framträder den berörda bristen i nuvarande ordning i de icke sällsynta fall, då ett flertal småstäder i skilda delar av ett län äro förenade till en landstingsvalkrets. Härtill kommer att, såsom i det citerade utskottsutlåtandet framhålles, genom en förändring i föreslagen riktning större valkretsar skulle kunna erhållas, vilket ur proportionalismens synpunkt måste anses önskvärt; de flesta stadsvalkretsarna äro enligt nu gällande ordning så små, att det proportionella valsättet alls icke, eller blott i ringa grad, kommer till sin rätt.»

I sitt år 1923 avgivna betänkande yttra förenämnda sakkunniga härom, bland annat, följande:

»Beträffande först spörsmålet om beredande av möjlighet för införlivande med landsbygdsvalkrets av sådana städer, vilka enligt den nuvarande lagstiftningen skola i förening med varandra bilda valkretsar, d. v. s. städer med mindre än 6,000 invånare, är det obestriddigt, att därigenom skulle icke blott otympliga och söndersplittrade stadsvalkretsar kunna undgås eller åtminstone till antalet högst väsentligt reduceras, utan även det proportionella valsättets ändamål vid valen bättre tillgodoses än för närvarande är händelsen. Huruvida den ena eller den andra utvägen — stadsförening med annan stad eller stads införlivande med landsbygdsvalkrets — är att föredraga, under förutsättning att i bägge fallen nyss omförmälda fördelar och särskilt den senare av dem i ungefär lika hög grad vinnas, kan icke genom allmän-giltiga regler bestämmas. Farhågan att landstingets verksamhet skulle komma att inriktas huvudsakligen på uppgifter i landsbygdens intresse, och att städerna alltså skulle komma att genom denna verksamhet ekonomiskt missgynnas, har, såsom i annat sammanhang erinrats, visat sig icke hålla streck. Någon ekonomisk motsatsställning mellan ett landstingsområdes städer, å ena, och landsbygd, å andra sidan, kan därför ytterst sällan göra sig gällande vare sig vid landstingsmannavalen eller i landstinget, och något därav föranlett behov av särskilda representanter för städerna och särskilda för landsbygden föreligger sålunda icke. Med avseende å de skilda lokala intressena inom ett län förhåller det sig tvärtom på det sättet, att dessa mycket oftare äro gemensamma för stad och angränsande landsbygd än för olika städer (eller för skilda delar av landsbygden). Vissa historiska skäl och gemensamma kultursynpunkter kunna visserligen en och annan gång beträffande äldre städer tala mera för deras samgående vid val än för deras åtskiljande och införlivande med landsbygdsvalkrets. Men å andra sidan måste det betecknas såsom alldeles omotiverat, att ett samhälle, emedan det erhållit stadsrättigheter, skall tvingas ur sin gamla valkrets och sammanföras med en annan, äldre eller nybildad stad, med vilken den tidigare saknat alla närmare beröringspunkter. Över huvud taget föreligger det i stort sett lika litet skäl att vid valen skilja sådana nybildade städer, likasom de minsta, äldre städerna, från angränsande landsbygd som att göra detta beträffande köpingar och en del av de större municipalsamhällena. — — —

Man behöver näppeligen räkna med att vare sig landsbygdsrepresentanterna eller stadsrepresentanterna i landstinget äro särskilt benägna att, trots sakliga skäl mot stads och landsbygds förening till gemensam valkrets, lämna företräde åt en dylik anordning.»

Endast i fyra län hava länsstyrelse och landsting uttalat sig mot frångående av gällande bestämmelser, enligt vilka valkretsindelningen skall ske särskilt för landsbygden och särskilt för städerna, varjämte stadsfullmäktige i Skellefteå yttrat sig i enahanda riktning. Övriga länsstyrelser och landsting samt eljest i ärendet hörda myndigheter ävensom Svenska landstingsförbundet hava uttalat sig för eller icke haft erinringar mot förändring i ovan angivet syfte.

Enligt vår mening är det icke möjligt jäva riktigheten av de skäl, som sålunda framförts för vad i den kungl. propositionen föreslås. Gällande bestämmelser om valkretsindelning äro, i vad angår stad, icke ägnade att, såsom det proportionella valsättet avser, tillgodose minoritetens rätt att bliva

representerad, utan fastmera att, fall efter fall, göra röstiffror ineffektiva, vilka i händelse av större valkretsar skulle sammanräknas och berättiga till mandat. Likaledes är det obestridligt, att en mindre stad ofta eller kanske i regel har mera gemensamt med angränsande eller kringliggande landsbygd än med ett stadssamhälle, beläget i helt annan del av länet. Särskilt oegentligt synes det vara att vidbliva bestämmelser, som alldeles omöjliggöra för landsting att låta nybliven stad bilda valkrets i förening med den landsbygd, till vilken det nya stadssamhället under långa tider hört. Å andra sidan måste på skäl, som av de sakkunniga anförts, såsom ogrundade betecknas farhågorna, att landstingen i större omfattning än som med hänsyn till de faktiska förhållandena kunde vara lämpligt skulle bilda dylika blandade landsbygds- och stadsvalkretsar.

Vi hava för den skull ansett, att utskottet bort i allt väsentligt tillstyrka vad Kungl. Maj:ts föreslagit beträffande valkretsindelningen. Endast så till vida hava vi ifrågasatt jämkningar, att *dels* åt 8 § 3 mom. gives en formulering, varav tydligt framgår, att däri meddelad föreskrift, att valkrets i visst fall skall utgöras av domsaga eller av ett eller flera tingslag eller härad, avser att gälla även blandad landsbygds- och stadsvalkrets, *dels ock* — på skäl, som i motionen I: 282 andragits — det generella stadgandet i 54 § om Konungens godkännande av valkretsindelning uteslutes och ersättes med hittillsvarande, av utskottet upptagna bestämmelse om hänskjutande i visst fall till Konungen av fråga om sådan indelning.

I enlighet härmed hava vi yrkat, att utskottet skulle hemställa, att lagrummet erhåller följande lydelse:

8 §.

1 mom. Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

2 mom. Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

Kungl. Maj:ts förslag.

3 mom. Där iakttagande av ovan givna bestämmelser angående minsta invånarantal för valkrets medför synnerlig olägenhet, må område med minst 10,000 invånare utgöra egen valkrets. Sådan valkrets skall dock på landet utgöras av domsaga eller av ett eller flera tingslag eller härad.

Reservanternas förslag.

3 mom. Där iakttagande av ovan givna bestämmelser angående minsta invånarantal för valkrets medför synnerlig olägenhet, må område med minst 10,000 invånare utgöra egen valkrets. Sådan valkrets skall dock *i vad angår landsbygden* utgöras av domsaga eller av ett eller flera tingslag eller härad.

4 mom. Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

5 mom. Lika med utskottets förslag.

6 mom. Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

7 mom. Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

8 mom. Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 5 saml. 26 häft. (Nr 30.)

under 12 §

av herrar *Larsson* i Västerås, *G. W. Hansson*, *Lyberg*, *C. E. Eriksson*, *Borg*, *Andersson* i Igelboda, *Sjöström* och *Fast*, vilka, under hänvisning till vad av dem anförts under 8 §, yrkat, att utskottet skulle hemställa, att lagrummet erhåller följande lydelse:

- 1 mom. Lika med Kungl. Maj:ts förslag.
- 2 mom. Lika med utskottets förslag.
- 3 mom. Lika med utskottets förslag.
- 4 mom. Lika med utskottets förslag.
- 5 mom. Lika med utskottets förslag.

under 33 §

a) av herrar *Larsson* i Västerås, *G. W. Hansson*, *Lyberg*, *C. E. Eriksson*, *Borg*, *Andersson* i Igelboda, *Sjöström* och *Fast*, vilka, under hänvisning till vad av dem anförts under 8 §, yrkat, att utskottet skulle hemställa,

att riksdagen antager Kungl. Maj:ts förslag.

b) av herrar *v. Geijer*, *Dahl*, *Nils Anton Nilsson*, *Magnusson* i Tumhult och *Gustafson* i Kasenberg, med instämmande i huvudsak och under hänvisning till sin allmänna reservation av herr *Reuterskiöld*, vilka anført:

Vi kunna ej ansluta oss till anordningen av öppen omröstning och hava alltså yrkat, att 33 § 1 mom. skulle erhålla denna lydelse:

33 §.

1 mom. Där fråga — — — besvaras.

Ordföranden — — — klubbslag. Äskas omröstning, skall den ske med slutna sedlar. Rösterna — — — röstpluralitet. Genom lottning — — — röster.

Vägrar — — — upptagas.

under 39 §

av herrar *v. Geijer*, *Magnusson* i Tumhult och *Svensson* i Grönvik, med instämmande i huvudsak och under hänvisning till sin allmänna reservation av herr *Reuterskiöld*, vilka beträffande § 39 anført följande:

Enligt den föreslagna lagen skulle det bland annat tillkomma förvaltningsutskottet »att hava överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelsers eller personers ekonomiska förvaltning». Stadgandet är obligatoriskt och undantagslöst. Förvaltningsutskott och sjukvårdsnämnd eller liknande församling skulle icke få existera bredvid varandra och landstinget vara berövat möjligheten att, även om förhållandena härutinnan skulle kunna betinga en annan ordning, besluta en sådan.

I överensstämmelse med de allmänna synpunkter, som framhållits i den av herr Pers avgivna motionen, synes det oss vara alldeles tillräckligt, om landstinget beredes *möjlighet*, att, där det så önskade, giva sitt förvaltningsutskott den makt och befogenhet, som det enligt förslaget skulle

ovillkorligen erhålla. Därmed tillgodoses alla berättigade intressen utan att något av de värden förloras, som förslaget velat säkerställa.

Vi få därför hemställa, att 39 § måtte erhålla denna lydelse:

39 §.

Landstinget — — — förvaltningsutskott.

Förvaltningsutskottet tillkommer:

att handhava landstingets penningväsende;

att utöva den befattning med förvaltningen av landstingets anstalter och inrättningar, som enligt lag eller författning ankommer å förvaltningsutskottet; samt

att avgiva förslag till utgifts- och inkomststat för landstinget.

I den mån annorlunda icke genom lag eller författning eller landstingets beslut föreskrives, tillkommer vidare förvaltningsutskottet:

att verkställa beredning — — — ärenden;

att ombesörja — — — beslut;

att hava överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelser eller personers ekonomiska förvaltning;

att, där skäl — — — beslut;

att avgiva — — — beslut; samt

att i andra — — — möten.

under 55 §

av herrar *v. Geijer, Dahl, Nils Anton Nilsson, Magnusson* i Tumbult och *Gustafson* i Kasenberg, med instämmande i huvudsak och under hänvisning till sin allmänna reservation av herr *Reuterskiöld*, vilka anförde:

På de av föredragande departementschefen anförda skäl hava vi ansett landstingets beslut böra underställas länsstyrelsens godkännande i den omfattning Kungl. Maj:ts förslag upptager och hava alltså yrkat, att 55 § skulle i överensstämmelse med den kungl. propositionen erhålla denna lydelse:

55 §.

Länsstyrelsens — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — fastställda beslut.

under 56 §

av herrar *v. Geijer, Dahl, Nils Anton Nilsson, Magnusson* i Tumbult och *Gustafson* i Kasenberg, med instämmande i huvudsak och under hänvisning till sin allmänna reservation av herr *Reuterskiöld*, vilka anförde:

I anslutning till den avfattning av 55 §, som av oss påyrkats, hava vi föreslagit, att 56 § skulle — med viss jämkning, föranledd av ändrad be-

stämmelse i fråga om protokollsjustering — erhålla samma avfattning som i Kungl. Maj:ts förslag och alltså lyda sålunda:

56 §.

De beslut — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — ogilla. Länsstyrelsens svar skall så vitt ske kan, under landstingsmötet meddelas landstinget men eljest offentliggöras i länskungörelserna senast tjugu dagar efter landstingets avslutande.

Vägrar — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — prövning.
